

Savez udruženja osoba s
cerebralnom paralizom
Federacije Bosne i Hercegovine

Cerebral Palsy Associations of Federation of Bosnia and Herzegovina

Adresa: Asima Ferhatovića 2, Sarajevo,
Telefon/fax: +387 33 221 521, JIB: 4201737850005,
Žiro račun: 1610000099110052 Raiffeisen Bank
E-mail: savezcp@gmail.com, www.cpafbih.org
www.facebook.com/savezcp

Izdavač

Savez udruženja osoba s cerebralnom paralizom Federacije Bosne i Hercegovine

Za izdavača

Prof. dr Emira Švraka

Urednica

Emira Švraka

Recenzenti

Prof. dr Edina Šarić, somatoped

Slavko Klisura, novinar

Fotografija na naslovnoj strani:

Posjeta Umjetničkoj galeriji BiH, 06.10.2022.

Međunarodni Dan svjesnosti o cerebralnoj paralizi

Prevod na engleski

Dubravko Vaniček

Štampa

PLANJAX print Tešanj

Prvo izdanje

Juni 2023.

Tiraž: 700

Sva prava zadržana. Ova knjiga je zaštićena autorskim pravima i ne smije se reprodukovati, pohraniti u sistem za reprodukciju, prenositi u bilo kojem obliku i na bilo koji način bez pismenog dopuštenja izdavača.

BIBLIOTEKA Socijalna inkluzija – 6. knjiga

Savez udruženja osoba s cerebralnom paralizom Federacije
Bosne i Hercegovine
www.cpafbih.org

Urednica

Emira Švraka

TRČATI S VJETROM

**Porodica, način života i želje djece/osoba s
cerebralnom paralizom i drugim teškoćama**

Sarajevo, 2023.

**Cerebral Palsy Associations of Federation of Bosnia and
Herzegovina**
www.cpafbih.org

Editor
Emira Švraka

RUNNING WITH THE WIND

**Family, the way of life and wishes of
children/persons with cerebral palsy and other
difficulties**

Sarajevo, 2023.

UVODNA RIJEČ UREDNICE

Pred vama je vrijedno djelo, autobiografska knjiga 37 autora, predstavljena s 41 pričom o željama, uspjesima, problemima, individualnom i porodičnom životu. Iskreno, emotivno, prevazišli su očekivanja koja smo imali radeći kroz „Male radionice novinarstva“, jer ovo nisu samo informativni tekstovi, već rijetke, istinite izjave o stvarnom životu osoba s psihomotoričkim i senzornim teškoćama. Bila je to prilika da se međusobno upoznaju, čuju jedni druge i budu uvažavani kroz razmjenu mišljenja.

Ova jedinstvena autobiografska knjiga je nastala iz aktivnosti implementiranih u dva projekta Saveza udruženja osoba s cerebralnom paralizom Federacije BiH (Savez). Prvi projekat *Posjeta djece/osoba s cerebralnom paralizom i drugim teškoćama Umjetničkoj galeriji BiH i Muzeju Grada* je realizovan uz finansijsku podršku GRADA SARAJEVA. „Male radionice novinarstva“ su bile dio projekta Saveza *Značaj slobodnih aktivnosti djece/osoba s cerebralnom paralizom i drugim teškoćama*, koje je finansijski podržalo Federalno ministarstvo rada i socijalne politike.

Knjiga je dio novog projekta Saveza *Porodica, način života i želje djece/osoba s cerebralnom paralizom i drugim teškoćama*, uz podršku GRADA SARAJEVA i planirano je da se u svih 5 gradova autora organizuju promocije gdje će posebno biti afirmisani autori iz tog grada. Time bi bio ostvaren glavni cilj projekta *Porodica, način života i želje djece/osoba s cerebralnom paralizom i drugim teškoćama*: afirmisati kreativne sposobnosti djece/osoba s cerebralnom paralizom i drugim teškoćama, upoznati se s njihovim individualnim i porodičnim željama i načinom života.

Uz motivatore, Amelu Hošić i Nadira Hajru i voditelja radionica, novinara Slavka Klisure, kao autorica projekata, aktivno sam učestvovala u radu „Malih radionica novinarstva“ i svim drugim aktivnostima, tako da mi uređivanje knjige i pisanje uvodne riječi predstavlja veliko zadovoljstvo. U svim projektima se trudimo da oni budu održivi, primjenjivi, tako da je važno napomenuti da je svaki

autor priče dobio na poklon tablet i da smo time htjeli da podstaknemo njihov dalji rad na pisanju priča i razvoju informatičkih sposobnosti. Specifičnost ova tri projekta je uključivanje omladine sa senzornim teškoćama, učenika Centra za rehabilitaciju sluha i govora Sarajevo i Centra za slijepu i slabovidnu djecu i omladinu Sarajevo. Oštećenja vida i sluha su dio višestrukih teškoća djece i odraslih osoba s cerebralnom paralizom. Zahvaljujemo direktorima i nastavnicima koji su volonterski učestvovali u ovim projektima i nesebično pomogli svojim učenicima u svim aktivnostima.

U periodu pandemije Corona virusom, najugroženije su bile porodice osoba s psihomotoričkim i senzornim teškoćama. Zatvorene u svojim kućama, izolovane od neophodnih re/habilitacionih mjera, bez infomatičkih sredstava i alata, osobe s intelektualnim i razvojnim teškoćama su preko svojih udruženja tražile ostvarivanje svojih prava. To nas je pokrenulo da radionicama u projektu Saveza *Vidljivi i aktivni u zajednici u doba pandemije Covid 19* educiramo članove naših udruženja, članica Saveza, novim vještinama u pripremi Power point prezentacije, radu na ZOOM platformi i posebno Microsoft office 365 – Microsoft Teams, tako da su tableti nastavak naše borbe protiv informaciono edukativnih barijera.

Na taj način se poboljšava komunikacija sa svijetom, van porodičnog života ove populacije, koja je veoma brojna. Pretpostavlja se da u svakoj državi ima prosječno 12% osoba s nekom od intelektualnih i razvojnih teškoća, što na tri miliona Bosanaca i Hercegovaca iznosi približno 360000 osoba. Porodice imaju najmanje 4 člana, tako da je ovaj broj građana mnogo veći jer porodice nose svu neposrednu brigu i probleme svojih članova s teškoćama, najčešće siromaštvo i krute zakonske mjere u domenu zdravstvene i socijalne zaštite i obrazovanja. Porodice imaju šta da kažu, one znaju šta treba mjenjati i to su jasno rekli kroz autobiografske priče svojih članova s razvojnim i intelektualnim teškoćama!

Pet priča su ispričali roditelji, u ime svoje djece: tri majke i dva oca. Govorili su o borbi za svoju djecu, o ljubavi, o onome što njihova

djeca vole i prepoznaju, o sposobnostima svoje djece i sreći pokazanoj na izletima, druženjima i putovanjima.

Kao urednica, razmišljala sam da knjigu podijelim na tri dijela s podnaslovima: porodica, način života i želje. To su glavne teme ovih istinitih priča, ispričanih u jednom dahu, ali se one isprepliću i nemoguće ih je razdvojiti. Svaka od tih ključnih riječi zaslužuje nove, tematske radionice, koje treba razvijati u novim projektima.

Ove teme treba da budu predmet interesovanja u okviru obrazovne inkluzije, kao primjeri dobre inkluzivne prakse, kroz curriculume svih nivoa obrazovanja, zato što je najvažniji terapijski cilj KOMUNIKACIJA. Kad se ona uspostavi, posebno među djecom, ona postaje najvažniji lijek u prevenciji predrasuda i diskriminacije, u mentalnom zdravlju.

Zato sam sigurna da ovu knjigu treba da imaju biblioteke svih vrtića, osnovnih i srednjih škola i fakulteta, bez obzira na usmjerenje u obrazovanju. Svaka priča ove knjige komunicira sa svima nama, čini da prepoznamo sami sebe kao članove naših porodica, da prepoznamo šta bismo mogli da promjenimo u načinu života i kako bismo mogli da radimo na ispunjenju naših želja. U ovim pričama, pronaći ćemo i naše neispričane priče i razumjeti bolje djecu i omladinu s psihomotoričkim i senzornim teškoćama.

Treća dilema, za mene, kao urednicu, bila je da li da dijelove knjige formiram prema profesionalnim opredjeljenjima: akademska zajednica, umjetnici, sportisti i fanovi sportskih klubova, majstori i tehničari, učenici osnovne i srednje škole i studenti, političari, predsjednici i članovi Udruženja, članovi Radionica i članovi Dnevnih centara. Mnogi autori priča imaju više uloga i svestrano daju doprinos društvu.

Na kraju knjige je *Sadržaj mogućeg sljedećeg izdanja*, koji će vam, na najbolji mogući način, otkriti bogatstvo sposobnosti populacije djece/osoba s psihomotoričkim i senzornim teškoćama. Ujedno, bila mi je i želja da pokažem kako se sve može shvatiti na više načina i kako kreativnosti i stvaralaštvu nema kraja. Zato su svi autori ove jedinstvene knjige zaslužili da ih saslušamo i podržimo.

Ipak, u prvom izdanju, želim da se jasno prepoznaju učesnici iz Udruženja i Centara i da se prepozna značaj doprinosa nevladinih organizacija cijeloj zajednici.

Sarajevo, 17.05.2023.

Direktorica Saveza udruženja osoba s cerebralnom paralizom
Federacije BiH

Prof. dr Emira Švraka

EDITOR'S FOREWORD

Before you is a valuable piece of work, an autobiographical book of 37 authors, presented with 41 stories about desires, successes, problems, individual and family life. Honestly, emotionally, they exceeded the expectations we had while working through the “Small Workshops of Journalism”, because these are not just informative texts, but rare, true statements about the real life of people with psychomotor and sensory difficulties. It was an opportunity for them to get to know each other, hear each other and be respected through the exchange of opinions.

This unique autobiographical book was created from the activities implemented within two projects of the Cerebral Palsy Associations of the Federation of Bosnia and Herzegovina (the Association). The first project *Visit of children/persons with cerebral palsy and other difficulties to the Art Gallery of Bosnia and Herzegovina and the City Museum* was implemented with the financial support of the CITY OF SARAJEVO. “Small workshops of journalism” were part of the project of the Association, *Importance of free activities of children/persons with cerebral palsy and other difficulties*, which was financially supported by the Federal Ministry of Labor and Social Policy.

The book is part of the new project of the Association, *Family, the way of life and wishes of children/persons with cerebral palsy and other difficulties*, with the support of the CITY OF SARAJEVO, and it is planned to organize promotions in all 5 cities in which authors work, where authors from that city will be specially affirmed. This would achieve the main goal of the *Family, lifestyle and wishes of children/persons with cerebral palsy and other difficulties* project: to affirm the creative abilities of children/persons with cerebral palsy and other difficulties, to get to know their individual and family wishes and lifestyle.

Along with the motivators, Amela Hošić and Nadir Hajro, and the workshop leader, journalist Slavko Klisura, as the author of the

projects, I actively participated in the work of the “Small workshops of journalism” and all other activities, so editing the book and writing the introduction is a great pleasure. For all projects, we try to make them sustainable and applicable, so it is important to note that each author of the story received a tablet as a gift and that we wanted to encourage their further work on writing stories and developing the IT skills.

The specificity of these three projects is the inclusion of youth with sensory difficulties, students of the Sarajevo Hearing and Speech Rehabilitation Center and the Sarajevo Center for Blind and Visually Impaired Children and Youth. Visual and hearing impairments are part of the multiple difficulties of children and adults with cerebral palsy. We would like to thank the principals and teachers who voluntarily participated in these projects and selflessly supported their students in all activities.

During the Corona virus pandemic, the families of persons with psychomotor and sensory difficulties were the most vulnerable. Closed in their houses, isolated from the necessary re/habilitation measures, without informational means and tools, persons with intellectual and developmental difficulties sought to exercise their rights through their associations. This prompted us to educate the members of our associations, members of the Association, with new skills in the preparation of Power point presentations, work on the ZOOM platform and especially Microsoft office 365 - Microsoft Teams, through workshops in the project of the Association - ***Visible and Active in the Community in the Age of the Covid 19 Pandemic***, so that tablets are a continuation of our fight against informational and educational barriers.

In this way, communication with the world, outside the family life of this population, which is very numerous, is improved. It is assumed that in each country there are an average of 12% of persons with intellectual and developmental difficulties, which amounts to approximately 360,000 citizens out of three million Bosnians and Herzegovinians. Families have at least 4 members, so this number of

citizens is much higher because families bear all the immediate care and problems of their members with difficulties, most often poverty and rigid legal measures in the field of health and social protection and education. Families have something to say, they know what needs to be changed and they clearly said that through the autobiographical stories of their members with developmental and intellectual difficulties!

Five stories were told by parents, on behalf of their children: three mothers and two fathers. They talked about fighting for their children, about love, about what their children love and recognize, about their children's abilities and the happiness shown on trips, socializing and traveling.

As an editor, I thought of dividing the book into three parts with subtitles: family, lifestyle and desires. These are the main themes of these true stories, told in one breath, but they are intertwined and impossible to separate. Each of these key words deserves new, thematic workshops, which should be developed in new projects.

These topics should be a subject of interest within educational inclusion, as examples of good inclusive practice, through curricula of all levels of education, because the most important therapeutic goal is COMMUNICATION. When it is established, especially among children, it becomes the most important medicine in the prevention of prejudice and discrimination, in mental health.

That is why I'm sure that this book should be in the libraries of all kindergartens, primary and secondary schools, and colleges, regardless of educational orientation. Each story in this book communicates with all of us, makes us recognize ourselves as members of our families, to recognize what we could change in our lifestyle and how we could work to fulfill our desires. In these stories, we will find our untold stories and better understand children and youth with psychomotor and sensory difficulties.

The third dilemma for me, as an editor, was whether to form parts of the book according to professional preferences: the academic community, artists, athletes and fans of sports clubs, craftsmen and

technicians, primary and secondary school students and university students, politicians, presidents and members of the Association, members of Workshops and members of Day Centers. Many authors of stories have multiple roles and make a versatile contribution to the society.

At the end of the book is the *Contents of the possible next edition*, which will reveal to you, in the best possible way, the wealth of abilities of the population of children/persons with psychomotor and sensory difficulties. At the same time, I also wanted to show how everything can be understood in multiple ways and how there is no end to creativity and creation. That is why all the authors of this unique book deserve to be listened to and supported.

Nevertheless, in the first edition, I want to clearly recognize the participants from the Association and Centers and to recognize the importance of the contribution of non-governmental organizations to the entire community.

Sarajevo, May 17, 2023

Director of the Cerebral Palsy Associations of the Federation of
Bosnia and Herzegovina

Prof. Emira Švraka, MD, PhD

SADRŽAJ (POGLAVLJA)

Emira Švraka

Uvodna riječ urednice	7
Editor's foreword	11

TRČATI S VJETROM	24
-------------------------------	-----------

MOJA PODRŠKA: PORODICA, FAKULTET, SPORT I MUZIKA	50
---	-----------

VISOKO PODIGNUTOG ČELA	58
-------------------------------------	-----------

LJUBAV I BOL SU MOJI SAPUTNICI	66
---	-----------

MOJ ŽIVOT, MOJA PJESMA	82
-------------------------------------	-----------

VOLIM PUTOVANJA	90
------------------------------	-----------

MOJ PLES ŽIVOTA	98
------------------------------	-----------

VIDJETI PA NEVIDJETI	106
-----------------------------------	------------

RECENZIJE

Prof. dr Edina Šarić, somatoped	119
Review.....	121
Slavko Klisura, novinar	123
Review.....	125

SADRŽAJ SLJEDEĆEG IZDANJA.....	128
---------------------------------------	------------

KRATKO, O SAVEZU UDRUŽENJA OSOBA S CEREBRALNOM PARALIZOM F BIH	133
Cerebral Palsy Associations of Federation of Bosnia and Herzegovina	135

SADRŽAJ

Emira Švraka

Uvodna riječ urednice	7
Editor's foreword	11

TRČATI S VJETROM

MOTIVATOR	22
Nadir Hajro, MA	
Trčati s vjetrom	24
Turbulentni život	28
Bodybuilding kao način života	32
MOTIVATORICA	36
Amela Hošić, MA	
Sve će biti uredu	38
Rođena pod sretnom zvijezdom	42
Ne brini mama, ja sam tu!	46

MOJA PODRŠKA: PORODICA, FAKULTET, SPORT I MUZIKA

UDRUŽENJE OSOBA SA CEREBRALNOM PARALIZOM KANTONA SARAJEVO

Haris Mušović , student Pravnog fakulteta UNSA	
Moja podrška: porodica, fakultet, sport i muzika	52
Imran Ganić , službeni član Fan kluba „Željezničar“	
Željo se voli	54
Harun Plavčić , reklamni grafičar	
Porodica, vježbe i školski drugovi	56

VISOKO PODIGNUTOG ČELA

UDRUŽENJE OBOLJELIH OD CEREBRALNE PARALIZE I DISTROFIJE BPK GORAŽDE

Mirsada Ćulov , predsjednica Udruženja	
Visoko podignutog čela	60
Hamdija Gabela , član Udruženja	

Respekt do poda	61
Medina Ferhatović , članica radionice „Životna pomoć“ udruženja iz Goražda	
Slijedim svoje principe	63
Armin Zec , član radionice „Životna pomoć“ udruženja iz Goražda	
Centar mog svijeta	64
Erna Grabovica , asistentica u Udruženju	
Život ide dalje	65

LJUBAV I BOL SU MOJI SAPUTNICI

UDRUŽENJE RODITELJA OSOBA SA CEREBRALNOM PARALIZOM I DRUGIM ONESPOSOBLJENJIMA „DLAN“ ZENICA

Vedran Delić , ekonomista komercijalista, knjigovođa operater	
Ljubav i bol su moji saputnici	68
Melisa Husejnović , krojačica	
Moj izazov je ljubav	71
Haris Hećimović , član Udruženja DLAN	
Ja i moja sudbina	73
Abdurrahman Dedić , član Udruženja DLAN	
Ljubav mi je vodilja	74
Vedad Mešinović , frizer	
Moja učiteljica	75
Safet Arnaut , pekar / kuhar	
Moj život je moja priča	76
Almedina Kevilj , krojačica, voditeljica, sportista	
Moj životni izazov	78
Lamija Šeper , učenica Osnovne škole	
Kad te drugi ne razumiju, a ti njih ne čuješ	80

MOJ ŽIVOT, MOJA PJESMA

UDRUŽENJE OSOBA S CEREBRALNOM PARALIZOM I DRUGIM ONESPOSOBLJENJIMA SAPNA

Asmira Mešanović, trgovac, sportista

Moj život, moja pjesma	84
Hazim Junuzović , predsjednik Udruženja	
Jači od života	85
Jasmin Omerović , član udruženja	
Život želi da pobjedi	87
Adis Kahrimanović , ekonomski tehničar, zastupnik u Opštinskom vijeću Sapna	
Moja priča	88

VOLIM PUTOVANJA

UDRUŽENJE DJECE RODITELJA I OMLADINE SA CEREBRALNOM PARALIZOM I OSTALIM TEŠKOĆAMA U RAZVOJU „I“ KONJIC

Viktorija Šilić , članica Dnevnog centra	
Volim putovanja.....	92
Armin Nuhić , član Dnevnog centra Prve Osnovne škole Konjic	
Borba za našu djecu	94
Berina Demirović , članica Dnevnog centra	
Lijep sunčan dan	96
Irhad Poturović , član Dnevnog centra	
Naš stručnjak	97

MOJ PLES ŽIVOTA

CENTAR ZA REHABILITACIJU SLUHA I GOVORA SARAJEVO

Ajla Alimanović , plesačica	
Moj ples života	100
Sara Lulić , kuharica	
Recept za sreću	101
Magdalena Vasilj , slikarica	
Novo prijateljstvo	102
Šaban Mehmedović , autolimar	
Važna je porodica	103

Nedim Mlinarević , autolimar	
Trud	104

VIDJETI PA NEVIDJETI

CENTAR ZA SLIJEPU I SLABOVIDNU DJECU I OMLADINU

Tarik Hadžirović , učenik srednje škole, smjer fizioterapeutski tehničar	
Vidjeti pa ne vidjeti	108
Amra Hušidić , učenica III razreda srednje škole, smjer poslovni tajnik	
Moja priča	110
Adna Oraščanin , gitaristkinja, članica školskog orkestra	
Gitara	112
Aida Dizdarević , glumica u prestavi „Svirala“ Pozorišta mladih	
Moj uspjeh	113
Selma Ždralić , učenica III razreda srednje škole, smjer fizioterapeutski tehničar	
Brajevo pismo	115
Jasmina Višnjić , učenica III razreda srednje škole	
Utisci sa druženja povodom Međunarodnog dana osoba s cerebralnom paralizom	116

RECENZIJE

Prof. dr Edina Šarić , somatoped	119
Review	121
Slavko Klisura , novinar	123
Review.....	125

SADRŽAJ SLJEDEĆEG IZDANJA	128
--	-----

KRATKO, O SAVEZU UDRUŽENJA OSOBA S CEREBRALNOM PARALIZOM F BIH	133
Cerebral Palsy Associations of Federation of Bosnia and Herzegovina	135

MOTIVATOR

Nadir Hajro, MA

- 1. Trčati s vjetrom**
- 2. Turbulentan život**
- 3. Bodybuilding kao način života**

Slika 2. Nadir Hajro, motivator Male radionice novinarstva

TRČATI S VJETROM

Rođen sam u rano proljeće 1989. Trebalo je da se rodim u rano ljeto, ali izgleda da mi je bilo dovoljno 7 meseci. Počeo sam život ranije nego što je trebalo, ali tada je počeo i početak kraja. Nedugo nakon mog rođenja dijagnosticirana mi je cerebralna paraliza. Na moju sreću, bio sam među onim rijetkim sretnicima, ako nas možete nazvati sretnicima, dušama čiji je intelekt ostao netaknut. Imao sam samo fizičku manifestaciju cerebralne paralize. Ponekad, kada je bilo posebno grubo, a tako je bilo najčešće, pitao sam se da li bi bilo bolje da nisam svjestan da sam osoba s cerebralnom paralizom. Oštra inteligencija uz koju sam stekao diplomu i magistrirao pravo, značila je da sam svjestan kada nešto ne mogu učiniti da tada najviše moram, te samim tim, ukradeni su mi detinjstvo, tinejdžerski dani i većina mog života kao odraslog čovjeka.

Također, svjestan sam diskriminacije prema osobama s teskoćama. Mrzio sam da budem među ljudima koji me gledaju: tužni pogledi, sažaljivi pogledi, saosećajni pogledi. Teškoću su činili većom nego što jeste. Bilo mi je posebno teško uspostaviti odnose sa suprotnim polom, jer su u većini društava ljudi bliski i zabrinuti da je ovo stanje (NE bolest, već stanje) genetski poremećaj koji može oštetiti njihovo čistokrvno porodično stablo.

Nikada neću znati kako je trčati s vjetrom, i nikad neću znati kako je biti viđen kakav jesam, a ne kako izgledam.

Tri godine nakon mog rođenja počela je agresija, rat, na moju domovinu Bosnu i Hercegovinu. Bio sam u Sarajevu, glavnom gradu, sa svojom porodicom. Nedovoljno je reći da je četverogodišnji rat bio loša klima za dijete s cerebralnom paralizom da radi na sebi – fizički i psihički – i sa stručnim ljudima. Otac me je snažno tjerao da vježbam, očajnički želeći da me podigne na noge. Mrzio sam to. Mrzio sam svaki trenutak. Mrzio sam bol koji sam osjećao, grčeve zglobova koje sam morao (i još uvijek moram) podnijeti. Mrzio sam svoju nesposobnost da to uradim. Mrzio sam činjenicu da sam to morao da

uradim. Ukratko, mrzio sam sebe. Rezultat je bio izbjegavanje vježbanja po svaku cijenu.

Koliko god da volim svoju zemlju, mi nemamo adekvatan sistem da se osobe s teškoćama razvijaju i usavršavaju. Dobijamo sramotno malu finansijsku podršku (moja je oko 400 KM mjesečno). Nemamo besplatnu fizikalnu terapiju, niti sastanke sa psiholozima koji bi nam pomogli da se nosimo sa svakodnevnim problemima. Nedostaju nam mogućnosti za zapošljavanje i što je najvažnije, nedostaju nam socijalne vještine, jer je naš krug prijatelja vrlo mali zbog ograničenog kretanja, a sposobnost uspostavljanja odnosa je još gora. Nemojmo ga oblagati šećerom: niko ne želi da izlazi sa nekim o kome bi na kraju morao da brine.

Svaka osoba s teskoćom mora, u skladu sa svojim mogućnostima, pokušati da bude iskra promjene prvo u vlastitom okruženju, a zatim i šire. Kada vi kao individua budete inicijator sigurno ce se naći neko ko će vaš trud prepoznati i pomoći vam. Da bi nas društvo prihvatilo onakve kakvi jesmo, moramo društvu dati do znanja da nam je stalo do nas samih.

Motivator

Nadir Hajro

RUNNING WITH THE WIND

I was born in the early spring of 1989. I was supposed to be born in the early summer, but it seems that 7 months was enough for me. I started life earlier than I should have, but then the beginning of the end also began. Shortly after I was born, I was diagnosed with cerebral palsy. Fortunately for me, I was among those lucky few, if you can call us lucky, souls whose intellect remained intact. I only had the physical manifestations of cerebral palsy. Sometimes, when it was particularly rough, and that was most of the time, I wondered if it would be better if I wasn't aware that I was a person with cerebral palsy. The sharp intelligence with which I earned my bachelor's degree and master's degree in law meant that I was aware when I was unable to do something, that's when I needed to do it the most, and therefore, my childhood, teenage days and most of my life as an adult were stolen from me.

I am also aware of discrimination against people with difficulties. I hated being around people looking at me: sad looks, pitiful looks, sympathetic looks. They made the difficulty bigger than it is. It was especially difficult for me to establish relationships with the opposite sex, because in most societies people are close and concerned that this condition (NOT a disease, but a condition) is a genetic disorder that can damage their pure blood family tree.

I'll never know what it's like to run with the wind, and I'll never know what it's like to be seen for who I am and not what I look like.

Three years after I was born, the aggression, the war, began against my homeland, Bosnia and Herzegovina. I was in Sarajevo, the capital, with my family. It is not enough to say that the four-year war was a bad climate for a child with cerebral palsy to work on itself - physically and mentally - and with professionals. My father pushed me hard to exercise, desperate to get me back on my feet. I hated it. I

hated every moment of it. I hated the pain I felt, the joint spasms I had to (and still have to) endure. I hated my inability to do it. I hated the fact that I had to do it. In short, I hated myself. The result was avoiding exercise at all costs.

As much as I love my country, we do not have an adequate system for people with difficulties to develop and improve. We receive shamefully scarce financial support (mine is around 400 KM per month). We don't have free physical therapy or appointments with psychologists to help us deal with everyday problems. We lack employment opportunities and most importantly, we lack social skills, as our circle of friends is very small due to limited mobility, and the ability to establish relationships is even worse. Let's not sugar coat it: no one wants to date someone they end up having to take care about.

Each person with a difficulty must, in accordance with its abilities, try to be a spark of change first in its own environment, and then in a wider area. When you, as an individual, are the initiator, there will surely be someone who will recognize your efforts and help you. In order for society to accept us as we are, we have to let society know that we care about ourselves.

TURBULENTAN ŽIVOT

Moj život je veoma turbulentan. Godinu dana sam proveo u jednoj osnovnoj školi (promijenio sam školu, jer se moja porodica preselila u drugi kvart), gde su me maltretirali i učenici i profesori, koji su birali da okrenu glavu. Srećom, roditelji su me vratili u školu u koju sam išao prije te i pohađao sam nastavu u atmosferi punoj ljubavi. Međutim, osjećao sam da sam drugačiji, jer nisam mogao pohađati časove tjelesnog odgoja. Naš školski sistem tada nije prepoznao potrebu da učenici sa smetnjama u razvoju imaju prilagođenu nastavu. Sada nije ništa bolje, jer školama nedostaje finansijska podrška, kao i činjenica da je društvo nesvjesno ovog problema.

Ali dozvolite mi da se vratim na objašnjenje zašto je moj život bio turbulentan. Moji roditelji su se razveli kada sam ja imao 14 godina, a moj mlađi brat 7. Razlog tome je što je moj otac imao (i jos uvijek ima) problema sa alkoholom pa smo često svi u porodici manje-vise trpjeli psiho-fizičko nasilje. Otac bi me često budio noću kada je bivao pod uticajem alkohola da mi drži kojekakva predavanja i govorio mi je kako se ne trudim dovoljno što se vježbi tiče. A kako se i truditi kada vam utjerivanje straha stvara otpor prema svemu tome. Posebno će mi u sjećanju ostati kada me je jednom po makadamu natjerao da hodam, što je usljed načina hoda, za moje nježne tabane bilo jako bolno. Usljed svega preživljenog prema ocu osjećam prezir, ali bih mu ipak kao uzoran sin pomogao šta god da mu zatreba, naravno uz dozu distance. Zahvaljujući njemu mrzim opijate i živim zdrav život. Moja majka je postala samohrana majka dvoje djece, radeći teške poslove kako bi nam obezbijedila sve što nam je potrebno, uključujući i naše obrazovanje. Njen trud je rezultirao time da sam postao diplomirani pravnik na Pravnom fakultetu Univerziteta u Sarajevu, te nastavio master studije u istoj instituciji, dok je moj brat postao ugledni frizer. Nakon završenog studija sam se zaposlio i trenutno radim u firmi „Pamuk d.o.o.“ koja je jako uspješan primjer u zapošljavanju osoba s teškoćama. Pored toga, s 26 punih godina postao sam prvi IFBB Pro bodybuilder s cerebralnom paralizom ikada u historiji profesionalnog

bodybuildinga. To je bio jedan od mojih najvećih ciljeva koje sam ostvario.

Važno je napomenuti da sam stekao odbojnost za način života kojim su živjeli moji roditelji, ali i većina populacije, tako da sam postao mr. prava. Odlučio sam primjeniti islamski zakon u vlastitom životu, koji nije samo puko obavljanje molitve koju manje više prakticiram od djetinjstva. To je kompletan zakon koji obuhvata sve sfere života i čovjeka čini plemenitim, pouzdanim i odgovornim. Svojim primjerom želim pokazati šta je to Islam.

Moji ciljevi za dalji napredak su nastavak bavljenja sportom, poslovni napredak, zalaganje za osobe s teškoćama maksimalno koliko mogu. Najveći cilj od svih jeste da se ostvarim kao roditelj i zasnujem porodicu.

Nadir Hajro

THE TURBULENT LIFE

My life is very turbulent. I spent a year in one elementary school (I changed schools because my family moved to another neighborhood), where I was bullied by both pupils and teachers, who chose to turn their heads. Fortunately, my parents sent me back to the school I went to before, and I attended classes in an atmosphere full of love. However, I felt that I was different because I could not attend physical education classes. At that time, our school system did not recognize the need for students with developmental difficulties to have adapted classes. It is no better now, because schools lack financial support, as well as the fact that society is unaware of this problem.

But let me go back to explaining why my life has been turbulent. My parents divorced when I was 14 years old, and my younger brother was 7. The reason for this is that my father had (and still has) problems with alcohol, so all of us in the family often suffered more or less psychological and physical violence. My father would often wake me up at night when he was under the influence of alcohol to give me some lectures and told me that I wasn't trying hard enough when it came to exercise. And how can you make an effort when instilling fear creates resistance to all that. I will especially remember when he once made me walk on the macadam, which was very painful for my tender soles due to the way I walk. Because of everything I've been through, I feel contempt for my father, but still, as an exemplary son, I would help him with whatever he needs, of course with a dose of distance. Thanks to him, I hate opiates and live a healthy life. My mother became a single mother of two, working hard jobs to provide us with everything we needed, including our education. Her efforts resulted in me becoming a law graduate at the Faculty of Law of the University of Sarajevo, and continuing my master's studies at the same institution, while my brother became a respected hairdresser.

After completing my studies, I got a job and currently work at the company "Pamuk d.o.o.", which is a very successful example of

employing people with difficulties. In addition, at the age of 26 I became the first IFBB Pro bodybuilder with cerebral palsy ever in the history of professional bodybuilding. That was one of my biggest goals that I achieved.

It is important to note that I developed an aversion to the way of life my parents lived, as well as the majority of the population, so I became an M.Sc. of law. I have decided to apply Islamic law in my own life, which is not just the mere performance of prayer, which I have more or less practiced since childhood. It is a complete law that encompasses all spheres of life and makes a person noble, reliable and responsible. With my example, I want to show what Islam is.

My goals for further progress are to continue be involved in sports, progress in business, advocate for people with difficulties as much as I can. The biggest goal of all is to become a parent and start a family.

BODYBUILDING KAO NAČIN ŽIVOTA

Kad sam bio dijete, gledao sam Arnoldove filmove, a posebno „Terminatora“ (i ne, ne pokušavam da se usudim), i mislio bih da kada porastem, želim da izgledam baš kao on. Onda bih se pogledao u ogledalo i vidio tog slabog, malog dječaka, s grčevima i atrofijom većine mišića, i pomislio bih: „Koga ja to zezam? To se nikada ne bi moglo dogoditi.“ Ali prvi korak ka tome se desio kada sam imao 18 godina i kada sam upoznao svog bivšeg trenera, a sada voljenog prijatelja, IFBB Pro Mirsada Terzu, koji me je naučio šta je bodybuilding, i uveo me u jedan potpuno novi svijet za koji nisam ni zamišljao da mogu biti dio istoga. Konačno sam imao priliku da postanem nova, bolja verzija sebe. Stalno sam išao u teretanu i radovao sam se tim satima. Testirao sam granice vlastitog tijela, vježbajući svaki njegov dio – uključujući svoje slabe noge koje sam prezirao. Sjećam se da sam gurao skoro 350 kg na mašini za potisak nogu. Moje tijelo se transformisalo i odjednom mi se svidelo ono što sam vidio u ogledalu. Bodybuilding je postao način života, navika, moj način da kažem životu da me nije pobijedio, iako me je „počastio“ cerebralnom paralizom. Zakleo sam se da nikada više neću pogledati niti se vratiti.

Uz Terzinu pomoć, pomoć moje porodice i prijatelja i moju odlučnost, 2014. godine osvojio sam 1. mjesto na nekoliko državnih takmičenja, te bronzanu medalju na *IFBB Evropskom prvenstvu u bodibildingu i fitnessu* u Santa Susanni (Španija) – sve u kategoriji weellchair. Moja domovina me je prepoznala i nagradila *posebnim priznanjem za postignute rezultate u 2014. godini*, u okviru *70. Choice Awards za najuspješnije sportiste i timove Bosne i Hercegovine*. Zatim sam 2015. ponovo postao državni prvak, da bi 2016. godin osvojio IFBB Pro card i tako postao prva osoba s cerebralnom paralizom koja je postala profesionalac u najjačoj bodybuilding federaciji na svijetu. Svoje prvo pro takmičenje sam imao 2018. godine na Dallas Europa gamesu. Bila mi je čast stati uz gorostase u svojoj kategoriji. Radujem se budućnosti i narednim takmičenjima.

Posebno će mi u sjećanju ostati moj prvi nastup na državnom prvenstvu kada me cijela dvorana ispratila ovacijama, a onaj malo mračniji dio večeri kada sam uslijed hiper hidracije pao u kolaps nakon nastupa. Tada mi je Terzo iz straha rekao: „Ne budeš li slušao u Španiji, nećeš ići na takmičenje i baciću te ajkulama“, na šta sam držeći ga za ruku rekao: „Nemoj molim te, sve ću da slušam.“

Također sam jedan od rijetkih osoba s teškoćama koji je već dugo vremena zaposlen, već oko nekih 7 godina u firmi “Pamuk d.o.o.“ Kolektiv je sjajan, osjećam se kao dio porodice.

Moji planovi za budućnost jesu zasnivanje porodice, nastavak bavljenja sportom i dalje profilisanje u poslovnom svijetu, posebno u fitnessu i radu sa OSI.

Ništa nije nemoguće ukoliko to zaista želite, zato uvijek treba imati jasan cilj i nikada ne odustajati od svojih zamisli jer možda baš vi budete sljedeća velika pobjeda kada su u pitanju osobe s teškoćama u BiH. Svojim uspjesima svako od nas pomaže integraciju osoba s teškoćama u društvo i samim tim rušenje barijera i predrasuda.

Nadir Hajro

BODYBUILDING AS A LIFESTYLE

When I was a kid, I used to watch Arnold Schwarzenegger movies, especially *The Terminator* (and no, I'm not trying to dare), and I would think that when I grow up, I want to look just like him. Then I would look in the mirror and see this weak little boy, with cramps and atrophy of most of his muscles, and I would think, "Who am I kidding? That could never happen". But the first step towards realizing that happened when I was 18 and met my former coach and now dear friend, IFBB Pro Mirsad Terzo, who taught me what bodybuilding was all about and introduced me to into a completely new world that I never imagined I could be a part of. I finally had the chance to become a new, better version of myself. I went to the gym all the time and looked forward to those hours. I tested the limits of my own body, exercising every part of it – including my weak legs that I despised. I remember pushing almost 350 kg on the leg press machine. My body transformed and suddenly I liked what I saw in the mirror. Bodybuilding became a way of life, a habit, my way of telling life that it didn't beat me, even though it "honored" me with cerebral palsy. I swore I would never look again or go back.

With Terza's help, the help of my family and friends and my determination, in 2014 I won 1st place in several national competitions, and a bronze medal at the *IFBB European Bodybuilding and Fitness Championships* in Santa Susanna (Spain) - all in the wheelchair category. My homeland recognized and awarded me with a *special recognition for the results achieved in 2014*, within the 70th *Choice Awards for the most successful athletes and teams of Bosnia and Herzegovina*. Then in 2015 I became national champion again, and in 2016 won the *IFBB Pro card* and thus became the first person with cerebral palsy to become a professional in the strongest bodybuilding federation in the world. I had my first pro competition in 2018 at the Dallas Europa games. It was an honor for me to stand with

the mountaineers in my category. I am looking forward to the future and the next competitions.

I will especially remember my first performance at the national championship when the whole hall sent me off with a standing ovation, and the slightly darker part of the evening when I collapsed after the performance due to hyper hydration. Then Terzo said to me out of fear: “If you don't listen in Spain, you won't go to the competition and I'll throw you to the sharks”, to which I held his hand and said: “Please don't, I'll listen to everything”.

I am also one of the few people with difficulties who has been employed for a long time, for about 7 years in the company “Pamuk d.o.o.”. The company is great, and I feel like a part of the family.

My plans for the future are starting a family, continuing to be involved in sports and further profiling in the business world, especially in fitness and working with the persons with difficulties.

Nothing is impossible if you really want it, that's why you should always have a clear goal and never give up on your ideas, because maybe you will be the next big victory when it comes to people with difficulties in Bosnia and Herzegovina. With our successes, each of us helps the integration of people with difficulties into society and thus the breaking down of barriers and prejudices.

MOTIVATORICA

Amela Hošić, MA

4. Sve će biti uredu

5. Rođena pod sretnom zvijezdom

6. Ne brini mama, ja sam tu!

Slika 3. Amela Hošić, motivatorica Male radionice novinarstva

SVE ĆE BITI UREDU

Ja sam Amela Hošić. Osoba sam s cerebralnom paralizom od kako znam za sebe. Ja ne znam kako je ići kroz život bez cerebralne paralize. Cerebralna paraliza je uvijek bila i bit će dio mog identiteta. Bilo je trenutaka kad je ovu prethodnu rečenicu bilo teško izgovoriti, jer je ona značila da sam drugačija od ostalih, da su moje mogućnosti manje a slabosti izraženije, vidljivije.

Sad znam da je svakoj osobi, pogotovo u periodu adolescencije, svako odstupanje od okruženja problem. Nije bilo lako nositi se s odbacivanjem vršnjaka i ismijavanjem zbog nečega za što niste krivi, što biste i najradije sami promijenili da je moguće.

Moram biti iskrena i reći da je teško boriti se s činjenicom da želite da uradite sve kao i ostali, ali je to ipak nemoguće: trčati jednako brzo, baviti se sportom i nekim drugim fizičkim aktivnostima u kojima uživaju ljudi oko vas. Teško je kad ostaneš posljednji u odabiru neke timske sportske igre ali ipak zaigraš jer ne želiš da sjediš sa strane.

Podršku porodice sam uvijek imala i mojim roditeljima pripada najveća zasluga za ono što ja jesam danas. Oni su uvijek bili moja sigurna luka, moj vjetar u leđa. Ponekad me je taj vjetar gurao jače nego što sam u tom momentu željela, ali je uvijek značio želju za napredovanjem i korak ka boljem sutra. Čvrstog sam uvjerenja da kvalitet života osoba s teškoćama u najvećoj mjeri zavisi od porodice, jer je ona početak svega: prvi mogu prepoznati odstupanja u razvoju i zbog toga početi proces re/habilitacije, socijalizacije i svih važnih procesa u životu svakog pojedinca.

Moji roditelji su uvijek vjerovali u mene, pa i u onim trenucima kad je moje samopouzdanje bilo poljuljano u njihovim očima sam bila neko ko može prevazići svaku prepreku. Zbog takvog stava, mjesta za odustajanje jednostavno nije bilo. Osjećala sam da moram da im uzvratim za sve što su mi podarili. Zbog toga je moj cilj postao jasan: dobiti fakultetsku diplomu i zaposliti se i postati ravnopravna, samostalna i svom okruženju korisna žena.

Bilo je trenutaka kad tuga, preispitivanje vlastitnih mogućnosti preuzmu primat, ali isto tako postoje ljudi koji vam vrate vjeru i snagu. Bitno je okružiti se takvim ljudima. Nikada neću zaboraviti riječi pedagogice Nermine iz osnovne škole: „Kad kreneš u srednju školu upoznat ćeš nove vršnjake kojima neće biti važno kako hodaš, nego da li imate neke druge zajedničke interese. A na fakultetu, tu ćeš već biti odrasla i naći ćeš se među sebi sličnim ljudima koji tvoju teškoću možda neće ni primjetiti.“ Sve što mi je tada rekla pokazalo se apsolutno tačno. Danas imam diplomu magistra struke, iskrene prijatelje, posao, dom i porodicu. Neka zdravlje posluži i meni za sreću ne treba više ništa.

Ponekad pomislim da bi bilo lijepo da mogu Ameli od nekih 12-13 godina, preplavljenj strahovima i tugom, reći: „Samo naprijed, sve će biti u redu!“

Amela Hošić

EVERYTHING WILL BE FINE

My name is Amela Hošić. I'm a person with cerebral palsy for as long as I can remember. I don't know what it's like to go through life without cerebral palsy. Cerebral palsy has always been and will always be a part of my identity. There were times when this previous sentence was difficult to say, because it meant that I was different from others, that my possibilities were less and my weaknesses were more pronounced, more visible.

Now I know that for every person, especially in the period of adolescence, any deviation from the environment is a problem. It was not easy to deal with being rejected by peers and ridiculed for something that was not your fault, and that you would prefer to change yourself if possible.

I have to be honest and say that it's hard to fight the fact that you want to do everything like everyone else, but it's still impossible: run as fast, do sports and some other physical activities that people around you enjoy. It's hard when you're the last to pick a team sports game, but you still play because you don't want to sit on the sidelines.

I have always had the support of my family, and my parents deserve the greatest credit for what I am today. They have always been my safe harbor, my wind at my back. Sometimes that wind pushed me harder than I wanted at that moment, but it always meant a desire to progress and a step towards a better tomorrow. I firmly believe that the quality of life of people with difficulties depends to the greatest extent on the family, because they are the beginning of everything: they are the first to recognize deviations in development and therefore begin the process of re/habilitation, socialization and all-important processes in the life of each person.

My parents always believed in me, even in those moments when my self-confidence was shaken in their eyes, I was someone who could overcome any obstacle. Due to such an attitude, there was simply no place to give up. I felt that I had to repay them for everything they had

given me. That's why my goal became clear: to get a university degree and get a job and become an equal, independent and useful woman to my society.

There were times when sadness, questioning one's own abilities take precedence, but there are also people who restore your faith and strength. It is important to surround yourself with such people. I will never forget the words of teacher Nermina from elementary school: "When you start high school, you will meet new peers who will not care about how you walk, but whether you have other interests in common. And at the university, you will already be an adult there and you will find yourself among people who are similar to you, who may not even notice your difficulty". Everything she told me then turned out to be absolutely correct. Today I have a master's degree, sincere friends, a job, a home and a family. Let health serve and I don't need anything more for happiness.

Sometimes I think that it would be nice to be able to say to Amela, when she was about 12-13 years old, overwhelmed by fears and sadness: "Go ahead, everything will be fine!".

ROĐENA POD SRETNOM ZVIJEZDOM

Kroz život idem ruku pod ruku s cerebralnom paralizom. Cerebralna paraliza mi je u životu puno toga uskratila. Ja nisam kao drugi imala bezbrižno odrastanje. Moje odrastanje bilo je praćeno bolničkim krevetima i bolnim rehabilitacijama. Moji ljetni raspusti bili su ispunjeni intenzivnijim fizikalnim terapijama nego inače a sve ostale zabavne aktivnosti uklapala sam tako da terapije ne smiju trpiti. Terapije, iako nešto što mi nije bilo srcu drago, davale su nadu da ću biti bolja, jača i stabilnija. Morala sam to biti, radi svih onih koji me vole pa tako da se nisam ni bunila.

Dugo godina sam aktivna članica Udruženja osoba s cerebralnom paralizom Kantona Sarajevo. To je uveliko doprinijelo da danas budem sekretar Saveza udruženja osoba s cerebralnom paralizom Federacije BiH. Tu sam upoznala velike ljude koji su pravili velike korake - krenuli su u osnivanje Saveza udruženja osoba s cerebralnom paralizom FBiH. Ponosna sam na taj dio moje biografije, na to što sam imala priliku da budem dio te ekipe koja je dovela do toga da Savez udruženja osoba s cerebralnom paralizom uspješno radi na poboljšanju kvaliteta života osoba poput mene i njihovih porodica već punih 11 godina. Čast mi je da stanem pored tih ljudi koji su svoje živote posvetili osobama s teškoćama i da ih nazovem svojim prijateljima, učiteljima i mentorima.

Danas sam član jednog dinamičnog tima koji je uradio veliki broj značajnih projekata za osobe s cerebralnom paralizom kao i osobe s drugim onesposobljenjima. Moj život je bolji i bogatiji zahvaljujući njima. Oni su pokrenuli priču oko osnivanja Saveza i time sam dobila posao koji radim s velikom ljubavlju. Posao sekretara Saveza omogućava mi da budem koristan član društva.

Uvijek sam željela da moj posao bude vezan za bilo kakvu vrstu pomoći ljudima poput mene. U današnje vrijeme, kada je mladim osobama je teško pronaći posao bez obzira da li jesu li nisu osoba s teškoćama ja sam imala sreću da dobijem posao o kojem sam sanjala. Željela sam da moja životna priča bude pozitivna, bude motiv drugim

osobama s teškoćama kako se može uspijati. Željela sam da u roditeljima djece s teškoćama sličnim mojima probudim nadu da njihovo dijete može uspijati, može biti samostalno. Iskreno se nadam da mi to polazi za rukom.

Zbog ovakvih stvari mislim da sam rođena pod sretnom zvijezdom – jer mi je data mogućnost da pomažem. A ako mogu bar jednoj osobi s CP da pomognem, uljepšam dan, moje srce je ispunjeno. Dok radim na aktivnostima i vidim da to kod njih izaziva sreću moja duša je mirna, ima terapiju koju ništa dugo ne može zamijeniti. Zahvalna sam mojoj dragoj ekipi u Savezu od koje učim svaki dan kako profesionalno tako i puno više na onom privatnom nivou: o snazi, hrabrosti, istrajnosti, vjeri u bolje sutra i najvažnije – o neizmjerne ljubavi koja ih pokreće i drži uspravnima. Oni su moji heroji koji zaslužuju najveća priznanja! Hvala im!

Amela Hošić

BORN UNDER THE LUCKY STAR

Throughout my life, I go hand in hand with cerebral palsy. Cerebral palsy has deprived me of many things in my life. I did not have a carefree upbringing like others. My upbringing was accompanied by hospital beds and painful rehabilitation. My summer vacations were filled with more intensive physical therapy than usual, and I fit in all the other fun activities so that the therapy should not suffer. Therapies, although something I did not like, gave me hope that I would be better, stronger and more stable. I had to be, for the sake of all those who love me, so I didn't even protest.

I have been an active member of the Association of Persons with Cerebral Palsy of Sarajevo Canton for many years. This greatly contributed to my being today the secretary of the Cerebral Palsy Associations of Federation of Bosnia and Herzegovina. That's where I met great people who took great steps - they set out to establish the Cerebral Palsy Associations of Federation of Bosnia and Herzegovina. I am proud of that part of my biography, of the fact that I had the opportunity to be part of that team that led to the fact that the Cerebral Palsy Associations has been successfully working to improve the quality of life of people like me and their families for 11 years. It is an honor for me to stand next to those people who dedicated their lives to people with difficulties and to call them my friends, teachers and mentors.

Today I am a member of a dynamic team that has done a large number of significant projects for people with cerebral palsy as well as people with other difficulties. My life is better and richer because of them. They started the story about the founding of the Association, and with that I got a job that I do with great love. The job of secretary of the Association allows me to be a useful member of the society.

I always wanted my work to be related to any kind of help to people like me. Nowadays, when it is difficult for young people to find a job, regardless of whether they are disabled or not, I was lucky enough to

get the job I dreamed of. I wanted my life story to be positive, to be a motivation for other people with difficulties to succeed. I wanted to instill hope in the parents of children with difficulties similar to mine, that their child can succeed, can be independent. I sincerely hope that I manage it.

Because of things like this, I think I was born under a lucky star - because I was given the opportunity to help. And if I can help at least one person with CP, brighten their day, my heart is full. While I work on activities and see that it causes happiness in them, my soul is calm, it has a therapy that nothing can replace for a long time. I am grateful to my dear team in the Association, from whom I learn every day both professionally and much more on a private level: about strength, courage, perseverance, faith in a better tomorrow and most importantly - about the immense love that moves them and keeps them upright. They are my heroes who deserve the greatest recognition! Thank them!

NE BRINI MAMA, JA SAM TU!

Na pitanje „Šta je vaš najveći uspjeh?“ moj odgovor je bez razmišljanja uvijek isti: „Moj sin“. Kao i svakoj majci, on je moj najveći ponos, sreća i radost. On je moja ispunjena želja, najveća i najvažnija.

Ne mogu reći da se nikad, kao mlađa, nisam pitala da li će se meni ova normalna, naizgled jednostavna ljudska želja, da imam svoju porodicu ostvariti. Ali hvala Bogu, jeste. Evo već tri godine moj život krase osmijeh jednog kovrdžavog dječaka.

Učimo zajedno. Koliko sam ja njega učila da govori, hoda, da se igra toliko je on mene naučio o onome što je važno u životu kao i snazi i nekim novim vještinama koje imam. Od samog početka sam imala osjećaj kao da razumije da mama ne može brzinom kao drugi da ga presvuče ili podigne pa smo postali tim i pronalazili naš način da odradimo sve što nam je potrebno. Presretna sam što smo jako brzo postali samostalni u svemu: hranjenju, presvlačenju i igranju.

Naučio me je još puno toga: sad svoje roditelje gledam drugačijim očima. Još više sam zahvalna na njihovoj ljubavi i pomoći da postanem ono što danas jesam. I drugi roditelji mi sad izgledaju malo drugačije. Posebno roditelji djece s teškoćama. Oni su priča za sebe. Priča vrijedna svakog divljenja. Superjunaci. Gledajući iz ugla djeteta s teškoćama voljela bih da roditelji znaju koliko su im njihova djeca zahvalna na svemu što čine za njih. Sad znam da bi to ugrijalo njihovo srce i dalo snagu za dalju borbu.

Imala sam sreću da je moj sin prilično zdravo dijete. Dešavali su nam se samo neki virusi i prehlade, nešto za što bi se moglo reći da se mora proći. Nedavno smo prenoćili u bolnici zbog stomačnog virusa. Kad se noć spustila, bolnički hodnik se utišao, moj sin je spavao. Posmatrala sam ga do mirno spava, bila zahvalna što je već tada bio dobro, ali sam se sjetila nekoliko roditelja iz našeg Saveza koji tako provode noći i mole se za zdravlje svog djeteta. Tek sad mogu reći da ih donekle razumijem a moje poštovanje prema njima je znatno poraslo.

Mene je život obradovao zagrljajima najdražih ručica i nema tih riječi kojima se može opisati osjećaj u trenutku kad mi on kaže: „Ne brini mama, ja sam tu!“

Uistinu, sve brige postanu manje a snaga postaje veća. Zahvaljući njemu otkrila sam da imam neku novu snagu koja ne zna za strah i prepreke. Ko i svakom roditelju samo postaje važno da je on dobro. Automatski, i meni je i više nego dobro. Zbog njega moram biti dobro, moram uspijeti i ne smijem odustati. Sad je moja želja da jednog dana bude ponosan na svoju majku kao što sam ja na njega.

Poznajem nekoliko ljudi s cerebralnom paralizom koji imaju veliku želju da postanu roditelji. Iskreno bih voljela da budu obradovani ovako kao što sam ja. Roditeljstvo nije ni malo lak posao ali se plaća onim najvrijednijim: zagrljajima, osmjesima i ljubavlju. Zato se svaki trud isplati i svaka pređena prepreka vrijedi. Voljela bih da i njima jednog dana ima ko da kaže: „Ne brini, ja sam tu!“

Amela Hošić

DON'T WORRY MOM, I'M HERE!

To the question “What is your greatest success?”, my answer is always the same without thinking: “My son”. Like every mother, he is my greatest pride, happiness and joy. He is my fulfilled wish, the biggest and most important.

I can't say that, when I was younger, I never wondered if this normal, seemingly simple human desire to have my own family would come true. But thank God, it is. For three years now, my life has been decorated with the smile of a curly boy.

Let's learn together. As much as I taught him to talk, walk, and play, he taught me about what is important in life, as well as strength and some new skills that I have. From the very beginning, I felt like he understood that mom couldn't change his clothes or pick him up as quickly as others, so we became a team and found our way to do everything we needed to do. I am overjoyed that we quickly became independent in everything: feeding, changing clothes and playing.

He taught me a lot more: now I look at my parents with different eyes. I am even more grateful for their love and help to make me who I am today. Other parents also look a little different to me now, especially parents of children with difficulties. They are a story in themselves. A story worthy of admiration. Superheroes. Looking from the point of view of a child with difficulties, I would like parents to know how grateful their children are for everything they do for them. Now I know that it would warm their hearts and give them strength for further struggle.

I was lucky that my son was a fairly healthy child. We only had some viruses and colds, something that you could say has to be overcome. We recently spent the night in the hospital due to a stomach virus. When night fell, the hospital corridor became quiet, my son was asleep. I watched him until he slept peacefully, I was grateful that he was already well then, but I remembered several parents from our Association who spend their nights like this and pray for their child's

health. Only now can I say that I understand them to some extent, and my respect for them has grown considerably.

Life has made me happy with the hugs of my dearest little hands and there are no words that can describe the feeling at the moment when he tells me: “Don't worry mom, I'm here!”

Indeed, all worries become less and strength becomes greater. Thanks to him, I discovered that I have some new strength that knows no fear and obstacles. It only becomes important to every parent that he is well. Automatically, it's more than good for me too. Because of him I have to be well, I have to succeed and I must not give up. Now my wish is that one day he will be as proud of his mother as I am of him.

I know several people with cerebral palsy who have a great desire to become parents. I would honestly like them to be as happy as I am. Parenting is not an easy job at all, but it is paid for with the most valuable things: hugs, smiles and love. That's why every effort pays off and every obstacle overcome is worth it. I would like for them to have someone one day to say: “Don't worry, I'm here!”

**MOJA PODRŠKA: PORODICA, FAKULTET, SPORT I
MUZIKA**

**UDRUŽENJE OSOBA SA CEREBRALNOM PARALIZOM
KANTONA SARAJEVO**

Haris Mušović, student Pravnog fakulteta UNSA

7. Moja podrška: porodica, fakultet, sport i muzika

Imran Ganić, službeni član fan kluba „Željezničar“

8. Željo se voli

Harun Plavčić, reklamni grafičar

9. Porodica, vježbe i školski drugovi

Slika 4. Mala radionica novinarstva, učesnici iz Sarajeva, Goražda i Sapne

Haris Mušović

MOJA PODRŠKA: PORODICA, FAKULTET, SPORT I MUZIKA

Stara je istina da se pravičnost i humanost nekog društva ogleda u brizi za svoje građane, koji imaju neko fizičko ili psihičko oštećenje, a naročito djecu. Kao mali shvatio sam da sam drugačiji od ostale djece. Rođen sam s jednim jako teškim sindromom (Apert sindrom), zbog kojeg sam u mnogo čemu sputavan, ali sam jedan od srećnika pa sam intelektualno bio jak i to mi je olakšavalo moje odrastanje.

Osim toga imam i sreću jer imam tako habru i neustrašivu majku koja se nije predala kada su joj saopštili da neću pričati, hodati, da nemam urođene refleske i samo neke negativne nagovještaje za moju budućnost. Pobili smo sve dijagnoze i jako sam ponosan na sebe i svoje uspjehe. Velika vodilja na tom putu bio je moj brat, moj veliki oslonac u mnogo čemu, moja vodilja kroz moje odrastanje.

Mnogi Pariz, posjećuju turistički i rado ga se sjećaju, a ja ga pamtim po odlascima na operacije, kojih je bilo tri i svaka je na svoj način bila najteža, i nemam lijepo sjećanje na taj grad. Bilo je puno bola i tuge u svemu tome, ali moja majka nikada nije posustala u svojoj težnji da ja budem što samostalniji.

Trenutno sam na trećoj godini na Pravnom fakultetu Univerziteta u Sarajevu, tu sam stekao pravo prijateljstvo i podršku.

Volim se baviti sportom jer me to ispunjava, posebno igranje fudbala, stonog tenisa i košarke. Volim da putujem i uživam da se vozim u svim prevoznim sredstvima. Isto tako muzika me ispunjava i volim sve žanrove muzike.

Moja porodica mi je pružala veliku podršku u mom odrastanju, kao i porodica moje tetke, koji su mi pokazivali svoju nesebičnu ljubav u svemu. Jako volim da idem kod tetke, jer sa svojim tetkom razmjenjujem mišljenje i on me upućuje u neke životne situacije i pomaže mi u svemu. „Moj jaran“, kako kaže moj tetak i moj mali sestrić mi taj dan koji provedem kod njih ispune s puno ljubavi i

nježnosti, jednostavno osjećam da sam važan i da sam dio njihove porodice.

Moj otac mi nedostaje i često sa svojom porodicom pričam o njemu, šta bi sada rekao da je živ, neke situacije i događaji koje bih sa njim podjelio i kako bi on na njemu poznat način prokomentarisao. Volio je puno da se šali.

Odlazeći u posjetu svojim daidžama, shvatio sam da su u toj zemlji osobe s invaliditetom u mnogo boljoj situaciji nego što sam ja. Naš sistem nema skoro ništa regulisano, i to malo što je regulisano nedovoljno je i finansijski i kroz neke programe za naše okupacije. Needukovanost kadra, mislim stručnog, nedostatak fizikalne terapije, psihička podrška i niz drugih bitnih problema sa kojima se moja populacija nosi sa svime bez podrške države.

Imran Ganić

ŽELJO SE VOLI

Ja sam vatreni navijač FK Željezničar i gledam sve njihove utakmice. Često sa svojim ocem idem na stadion Grbavicu i navijam zajedno sa hiljadama ostalih vjernih navijača. Na stadionu imam posebno mjesto, mjesto kod rezervnih igrača. Do tog mjesta mogu neometano doći s kolicima. „Željo“ me čini srećnim.

Sjećam se jedne anegdote od prije nekoliko godina i sad ću vam je ispričati. Prije utakmice mama me uvijek obuče u plave boje, imam „Željin“ dres i šal, a baba ponekad ponese čak i zastavu. Moram spomenuti da mama navija za FK „Sarajevo“ i nije joj to uvijek drago, ali mi udovolji. Volim da joj nakon pobjede pjevam „Željine“ navijačke pjesme.

Zaputili smo se prema stadionu, pješice, blizu je, sa našeg prozora vide se reflektori. Prilazeći bliže stadionu vidi se sve više i više navijača u plavim bojama, to je jedna plava rijeka.

Noć kad se igra sarajevski derbi, glavna utakmica između FK Sarajeva i FK Željezničara. Kada smo došli bliže stadionu, nismo zapravo mogli ni prići njemu, jer je bilo previše navijača. Nisam mogao da prođem sa kolicima. Uspaničio sam se da neću moći ući. Iznenada, navijači Želje popularni „Manijaci“ koji su se nalazili oko mene su me odjednom podignuli sa kolicima i na rukama unijeli u stadion. Obuzelo me nevjerovatno uzbuđenje i sreća. Najzad, ušavši na stadion došao sam do svog specijalnog mjesta i gledao kako se stadion puni sa navijačima. Utakmicu je otvorio legendarni Tifa sa svojom pjesmom „Grbavica“ koja je za nas Manijake himna. Nakon otvaranja utakmica je počela. Željo je zabio gol pred kraj prvog poluvremena. Počela je bakljada. Sve je bilo puno dima plave i bordo boje. Bilo je sjajno. Navijači su slavili i uzvikivali ime kapitena.

Željezničar je tu noć odnio pobjedu sa rezultatom 3:1, i atmosfera kod navijača Željezničara nikad nije bila bolja. Taj derbi, pored mnogih, će mi dugo ostati u sjećanju. Imam divne fotografije sa tog susreta. Kao

vjerni navijač, nedavno sam postao i službeni član fan kluba Željezničara i imam člansku karticu na koju sam izuzetno ponosan.

Harun Plavčić

PORODICA, VJEŽBE I ŠKOLSKI DRUGOVI

Zovem se Plavčić Harun, rođen sam 18.01.2002. godine, u Sarajevu. Rođen sam s cerebralnom paralizom. To je stanje, a ne bolest. Podrška roditelja je važna, oni su bili uz mene uvijek. Kod mene je najvažnije vježbanje, mirna porodica i atmosfera za moj život koji je uvijek borba i strpljenje.

Rođen sam na teški vakum. Po rođenju ustanovili su mi luksaciju desnog kuka. Rađene su mnoge metode od ekstenzija, kajšića koje sam nosio, do operacije kuka. Nažalost operacija nije uspjela. Često sam odlazio u Banju „Reumal“ u Fojnici na rehabilitaciju.

Svi su predlagali mojim roditeljima da mi nabave tricikl da vozim. Otac mi je nabavio tricikl koji ja volim mnogo da vozim. Tako pamtim naše porodične izlete gdje sam se super osjećao. Često smo išli na Bijambare gdje smo vozili bicikl ja i moja sestra. Ponosan sam na svoju sestru koja može sve što je meni uskraćeno. Tako u jednoj vožnji jedan fini dječak je svoju sestru pitao, što nikad zaboraviti neću: „Seko kad će ti brat ozdraviti?“

Lijep i sunčan dan. Odlazim sa mojim roditeljima na kontrolni pregled kod fizijatra u bolnicu. Za mene kao malo dijete, to je sasvim običan dan, ali za moje roditelje veoma stresan. Kad god su me vodili na pregled doktorica koja me vodila uvijek bi nešto novo govorila mojim roditeljima: da moram da vježbam, od vježbi po Vojti, pa po Bobatu i da moram cijeli život da vježbam i samo da vježbam. Moji roditelji su se uvijek snalazili i omogućavali mi da imam dobar fizikalni tretman i ja sam napredovao iz dana u dan.

Tako vraćajući se kući iz bolnice trolejbusom sreli smo jednu gospođu neznajući da je ona doktorica i profesorica za fizioterapeute. Nešto je razgovarala s mojim roditeljima. Kasnije sam saznao da im je dala informacije i savjete koji su meni kroz život mnogo značili. Preporučila im je školu za djecu s teškoćama u razvoju, gdje sam

završio osnovnu i srednju školu. Tokom školovanja imao sam fizikalnu terapiju i to mi je mnogo značilo.

Uživam u druženju sa mojim školskim drugovima. Imamo nekoliko udruženja gdje smo nastavili da se družimo nakon završene škole. Volio bih da se više možemo uključiti u društvo i normalan život, i da mi kao i svi ostali doprinosimo društvu, da nema barijera između nas.

A gledajte čuda upravo ta divna „gospođa iz trolejbusa" je vodila projekat u mojoj školi i ja kako sam rastao sve sam više je upoznao. Mnogo smo zahvalni, moji roditelji i ja, što smo je sreli i upoznali. Danas kad sam odrastao i završio školu, ja i danas srećem „gospođu iz trolejbusa“.

Ona je direktorica Saveza udruženja osoba s cerebralnom paralizom Federacije BiH i mi smo nastavili da se družimo kroz mnoge projekte Saveza.

Volio bih da ima mnogo više takvih osoba koji razumiju nas osobe s teškoćama u razvoju i koje nam žele pomoći od srca da i mi možemo da doprinesemo nešto ovom društvu i da nema barijera između ljudi.

VISOKO PODIGNUTOG ČELA
UDRUŽENJE OBOLJELIH OD CEREBRALNE PARALIZE I
DISTROFIJE BPK GORAŽDE

Mirsada Ćulov, predsjednica Udruženja oboljelih od cerebralne paralize i distrofije BPK Goražde, srednja ekonomska, trgovački smjer

10. Visoko podignutog čela

Hamdija Gabela, član Upravnog odbora Udruženja, vozač skutera

11. Respekt do poda

Medina Ferhatović, uposlenica radionice „Životna pomoć“, Goražde, PTT tehničar, izrada narukvica

12. Slijedim svoje principe

Armin Zec, srednja ekonomska, trgovački smjer, uposlenik radionice „Životna pomoć“, Goražde

13. Centar mog svijeta

Erna Grabovica, poljoprivredni tehničar, asistentica u Udruženju, članica Ansambla narodnih igara i pjesama CZK Goražde

14. Život ide dalje

Slika 5. Učesnici Male radionice novinarstva, iz Goražda

Mirsada Ćulov

VISOKO PODIGNUTOG ČELA

Ja sam Mirsada Ćulov i sretna sam jer u sebi nosim vjeru u ljude, želju da im pomažem, nosim snagu kojom, uz pomoć prijatelja, uklanjam prepreke u naumu da ostvarim ciljeve koje sam planirala. Nosim energiju koja me drži uspravnom, u inat i uprkos svim nevoljama, izazovima i preprekama. Najvažnije za mene, mislim da nosim dobrotu koja me čuva da budem jaka i uporna, nosim osmjeh koji je moja zakletva i zastava. Ponosna sam kada drugi za mene kažu da sam žena koja uprkos teškoćama ruši sve predrasude i stereotipe, snagom volje i voljom snage.

Ponosna sam što više od dvije decenije nosim u srcu Udruženje oboljelih od cerebralne paralize i distrofije u Goraždu i što sam dio ukupne priče o borbi za prava OSI u Federaciji i Bosni i Hercegovini. Ponosna sam što imam mnogo dragih prijatelja, osoba s teškoćama, ali i prijatelja koji pomažu nama u ostvarivanju ciljeva. Uvijek sam nastojala da budem snažna podrška roditeljima djece s razvojnim teškoćama, školarcima, adolescentima i starijim osobama s teškoćama. Zalažem se za poboljšanje života osoba s teškoćama.

Naš mali prostor u kome djeluje naše Udruženje ima mnogo topline i dobrote. Sretna sam što svakog dana tu toplinu i dobrotu dijelim sa svima ostalima... To je naša druga kuća koju volimo iskrenom ljubavlju i ja u tu ljubav ugrađujem i moj dio...

Izabrala sam da se bavim humanitarnim radom i nikada se zbog toga nisam pokajala. Često nas, osobe s teškoćama, posebno u medijima, nazivaju herojima. Jesmo li zaista heroji? Mi smo samo obični ljudi koji traže svoje mjesto pod suncem.

Ovo je moja kratka priča, a svako od nas mogao bi napisati roman. Moj roman bi imao naslov: HRABROST!

Hamdija Gabela

RESPEKT DO PODA!

Nakon devetogodišnjeg liječenja cerebralne paralize u Beogradu, vratio sam se u svoj rodni grad Goražde. Od tog perioda pa do danas svi me poznaju, neko lično, a neko izviđenja.

Vozim skuter namijenjen osobama s invaliditetom (OSI). Redovni sam član našeg udruženja od samog osnivanja. U ranijim godinama sam bio vrlo aktivan u udruženju, a sada nešto manje zbog zdravstvenih problema. Član sam Upravnog odbora Udruženja, također sam bio član Osnivačke skupštine Saveza udruženja osoba s cerebralnom paralizom FBiH.

Svoju nadarenost, pozitivu, ideje i inicijative prenosim na sve članove udruženja kako bi došli do najboljih rješenja koje bi nam garantovale bolju budućnost i prosperitet za sve.

Dugo razmišljam da pišem o svom životu i mislim da je ovo momenat. Za osobe s cerebralnom paralizom jedan od najtežih momenata je gubitak roditelja. Živio sam sa svojom starom majkom. Pošto je pred kraj života bila slabog zdravlja razmišljao sam o tome kako ću bez nje dalje kroz život. Sestre i brat su uvijek vodili računa o nama i činili sve kako bi se mi osjećali sigurno i davali nam toplinu svojim prisustvom.

Majka je preselila prije više od dvije godine, a tih prvih dana živio sam u neizvjesnosti gdje ću od sada boraviti. Zvali su me iz udruženja nakon dženaze moje stare majke, ali nisam bio u stanju prenijeti prava osjećanja koja sam u tom trenutku potiskivao od samog sebe. Boravio sam u tim teškim danima kod brata kada je moja starija sestra rekla da će cijeli život posvetiti meni. Brat i druga sestra su mi također potvrdili sestrine riječi što se kasnije i ispostavilo. Dolaskom u stan nazvao sam telefonom Seku Mirsadu koju od uvijek tako zovem da sam u svom stanu. Želio sam da joj saopštim radosnu vijest da ostajem u stanu sa starijom sestrom. Imao sam osjećaj da je svim članovima udruženja laknulo zbog toga.

Imati sestru najstariju u porodici koja je spremna ostaviti svoju kuću, svog muža i djecu i doći da živi sa svojim bratom u njegovom stanu i brinuti o njemu. Zar to nije sestra za respekt? Oni žele da ja živim u svojoj kući, da imam komociju i da se ne ustručavam i suzbijam u njihovim kućama ma koliko u njima imao komfor. Željeli su sve troje da sam domaćin u svojoj kući, a u što sam se i sam uvjerio.

Sestra je imala zdravstvenih problema u tom periodu kao i njen muž, ali ipak sam ja bio prioritet kako za nju tako i mog brata i mlađu sestru. Mlađa sestra je povremeno mjenjala stariju da ode obići porodicu u Sarajevu. Njihova djeca su odrasla i imaju svoje porodice koji mi takođe pružaju beskrajnu ljubav.

Ja naravno, i dalje tugujem za svojom majkom, ali sam u svakom slučaju zadovoljan svojim životom, pažnjom svojih sestara i brata. Brat je podrška iznad svega i kad osjetim potrebu za dodatnom pomoći on nesebično daje svoj doprinos u bilo kom segmentu. Pored njihovih životnih poteškoća uvijek nađu vremena kako bi moj život učinili što boljim. Želim samo da istinski i iz sveg srca ovom prilikom onim osobama koji su zaslužni za moju sreću poklonim respekt do poda.

Medina Ferhatović

SLIJEDIM SVOJE PRINCIPE

Moje ime je Medina Ferhatović i imam 27 godina. Rođena sam početnog novog mira i spletom okrutih okolnosti. Kao maloj bebi dijagnosticirali su mi cerebralnu paralizu. Moj čitav život je borba da budem bolja sebi i drugima oko sebe. Sa osmijehom na licu je sve bolje.

Pored moje dijagnoze ipak sam završila redovno osnovno i srednje obrazovanje, a poslije sam i radila kao kasirka u jednom lokalnom restoranu brze hrane i u radionici „Životna pomoć“. Osoba sam koja za sebe smatra da je društvena, komunikativna i željna upoznavanja novih ljudi i širenja vidika tako da sam završila i dodatno kurseve engleskog jezika i informatike.

Prepreke, fizičke i psihičke u malom prelijepom gradu u kojem živim ne daju puno prostora za razvoj i rast osoba s teškoćama, ali ipak druženja sa mojim drugarima na trenutak zaboravim da imam dijagnozu. Pokušavam da uživam u svakom momentu svog života i da se osjećam korisno pa tako svoju kreativnost izražavam kroz pravljenje narukvica.

Kad bi opisivala sebe kroz citate, bio bi to citat od Leonarda da Vinčija koji glasi:

“Volim one koji se smiju u problemima, koji iznalaze novu snagu u teškoćama, te postaju još hrabriji. U takvim uslovima uskogrudni posustaju, ali oni čija su srca čvrsta, čija savjest opravdava njihova djela, su spremni da slijede svoje principe do smrti.”

Armin Zec

CENTAR MOG SVIJETA

Zovem se Armin Zec, rođen sam 23.01.1984 u Foči. Osnovnu i srednju školu sam završio u Goraždu. Iako sam osoba s invaliditetom, 90 %, imao sam želju da radim. Nalažost nisam dobio priliku da radim sve dok nije počela sa radom naša radionica „Životna pomoć“.

Radionica zapošljava OSI. Iskren da budem kada sam dobio posao u radionici bio sam jako sretan što mogu raditi i živjeti od svog rada.

U radionici sam stekao jako dobre prijatelje i upoznao sam svoju suprugu i iz naše ljubavi dobili smo kćerkicu, koja ima četiri godine. Ona je postala centar mog svijeta i razlog da se borim i stvorim sve što nam je potrebno za sretan život.

Moja priča je dokaz da i mi možemo sve kao i drugi. Ne želimo niko da nas žali, samo da nam se da prilika da se dokažemo.

Erna Grabovica

ŽIVOT IDE DALJE

Ja sam Erna Grabovica, rođena sam i odrastam u jednom malom gradu, Goraždu. Svoje osnovno i srednje obrazovanje sam završila u Goraždu. Posle završene srednje škole htjela sam da upišem ili fizioterapiju ili Filozofski fakultet u Sarajevu, odsjek za historiju, međutim sudbina je imala drugi plan.

Neposredno prije završetka srednje škole sam saznala da bolujem od multiple skeroze. Mogu slobodno reći da je to bio jedan od najtežih dana u mom životu. Sama spoznaja da sam oboljela sa svojih 18 godina je teška, ali nisam dopustila da ovlada sa mnom. Ne mora značiti ako ja imam tu bolest da je život stao.

Uprkos dijagnozi ja 13 godina aktivno igram folklor, član sam Ansambla narodnih igara i pjesama CZK Goražde.

Nastavila sam samouvjereno da koračam i živim, da se ne opterećujem u vezi mog zdravstvenog stanja. Jedna od dobrih stvari u mom životu jeste što radim kao asistent u Udruženju oboljelih od cerebralne paralize i mišićne distorije u Goraždu. Prezadovoljna sam, jer je Mirsada (predsjednica udruženja) osoba koja djeluje pozitivno na mene i posmatrajući nju razvijam svoje samopouzdanje i učim kako da se borim.

U ovom udruženju upoznala sam dosta osoba s teškoćama i zaključila da su takve osobe uglavnom bez zlobe i sa velikom dušom. U udruženju se osjećam pozitivno i raduje me druženje sa članovima gdje sam uposlena. Raduje me svaka pomoć koju pružim članovima, jer na taj način pomažem i sebi.

LJUBAV I BOL SU MOJI SAPUTNICI

UDRUŽENJE RODITELJA OSOBA SA CEREBRALNOM PARALIZOM I DRUGIM ONESPOSOBLJENJIMA „DLAN“ ZENICA

Vedran Delić, ekonomista komercijalista / knjigovođa operater

15. Ljubav i bol su moji saputnici

Melisa Husejnović, krojačica

16. Moj izazov je ljubav

Haris Hećimović, član Udruženja DLAN

17. Ja i moja sudbina

Abdurrahman Dedić, član Udruženja DLAN

18. Ljubav mi je vodilja

Vedad Mešinović, frizer

19. Moja učiteljica

Safet Arnaut, pekar / kuhar

20. Moj život je moja priča

Almedina Kevilj, krojačica, voditeljica, manekenka, sportista/trkačica

21. Moj životni izazov

Lamija Šeper, učenica Osnovne škole

22. Kad te drugi ne razumiju, a ti njih ne čuješ

Slika 6. Učesnici Male radionice novinarstva, iz Zenice i Sarajeva

Vedran Delić

LJUBAV I BOL SU MOJI SAPUTNICI

Zovem se Vedran Delić, rođen sam u Zenici 30.06.1978. godine, u 8. mjesecu trudnoće. Prvi mjesec života proveo sam u inkubatoru. Po izlasku iz bolnice niko nije nista posumnjao, niti vršio neke pretrage. Djelovalo je kao da sam se razvijao normalno. Kada nisam prohodao na vrijeme moji roditelji su tražili pomoć od naših ljekara koji su me nerado poslali u Beograd. U drugoj godini života uspostavljena mi je dijagnoza cerebralna paraliza - dipelegia spastica, na Institutu za majku i dete u Beogradu. Naši ljekari nisu smatrali da treba da nas upute u Centar za cerebralnu paralizu, gdje bi moju majku neko obučio kako da mi bude terapeut.

Moja rehabilitacija je tako počela kasno i bila povremena u zeničkoj bolnici i to uz pristanak samo jedne terapeutkinje da radi sa mnom. Tragajući za izlječenjem moji roditelji su sami tražili da idem u Ljubljanu, gdje je dijagnoza potvrđena. U Ljubljani sam imao operaciju produženja Ahilovih tetiva kako bi mogao stati na stopala, jer sam hodao na prstima. I ispravljana su mi koljena. Nakon operacije nekoliko puta sam bio u rehabilitacionom centru Soča u Ljubljani na fizikalnoj terapiji i didaktičkim vježbama. Nosio sam aparate koji su bili experimentalni, a radili su na baterije i slali impulse kroz noge umjesto centara u mozgu. To nije najbolje funkcionisalo jer se lako pomjeralo sa određenih tačaka pa je stalno imalo prekide. Uz pomoć roditelja i pokojne bake uspio sam stati na noge. Nisam bio dovoljno uporan da vježbe upražnjavam kod kuće.

Radi socijalizacije u šestoj godini su pokušali da me upišu u obdanište. Iako sam u predškolskom dispanzeru dobio ljekarsko uvjerenje da mogu ići u obdanište vaspitačice su odbile da me prime. Nakon mjesec dana borbe javila se vaspitačica iz jednog daljeg obdaništa, i roditelji su me upisali u to obdanište. Bio sam jako dobro prihvaćen od drugara kao i od osoblja. Išao sam cijelu godinu, do upisa u školu.

Nakon obavljene kategorizacije upisujem se u osnovnu školu „Vladimir Nazor“, 1985. godine. Prve četiri godine u školu me je odvodila i vraćala baka, vodeći me za ruku. Naredne četiri godine, pošto je baka doživjela infarkt, vodila me je mama, pošto joj je odobreno skraćeno radno vrijeme.

Sa učenjem i izvršavanjem školskih obaveza nisam imao problema, osim što sam bio sporiji od drugih učenika. Na polasku u peti razred nastavnik muzičke kulture ugledao me je na stepenicama sa majkom i upitao: „Zar ti nije dosta?“, što je u meni probudilo inat i završio sam osnovnu školu bez problema.

Nakon završetka osnovne škole počinje rat i ja upisujem srednju ekonomsku školu. Tada sam prihvatio da koristim štake koje sam do tada odbijao. Želio sam da odlazim sam u školu. S obzirom da je zgrada ekonomske škole zbog ratnih dešavanja bila zauzeta od strane naše vojske, svaku školsku godinu sam pohađao u drugom dijelu grada. Sve četiri godine sam odlazio samostalno u školu pješice. Uspješno sam završio srednju školu i nakon pauze od godinu dana upisao Višu poslovnu školu pri Univerzitetu Sarajevo. Pored ovoga završio sam i kurseve za rad na računaru.

Sa uspjehom sam završio i ovaj dio školovanja i stekao zvanje ekonomista komercijalista. U svojoj struci nisam našao posao pa je moja majka registrovala dopunsku djelatnost knjigovodstveni servis i zaposlila me kao knjigovođu operatera. Tu sam ostvario devet godina i jedan mjesec radnog staža. Nakon što je zakon onemogućio da dopunska djelatnost može zapošljavati radnike moj radni staž se završio.

Nakon nekoliko godina pauze pokušavao sam da ostvarim invalidsku penziju jer imam dovoljnu dužinu ostvarenog staža. Od prvostepene komisije sam bio odbijen. Žalio sam se i upućuju me na drugostepenu komisiju na Institut za medicinsko vještačenje u Sarajevo. I na drugostepenoj komisiji su me odbili uz obrazloženje da nemam invaliditet koji je nastao radom, a na sreću ni moje zdravstveno stanje nije dovoljno pogoršano da bih mogao da ostvarim pravo na invalidsku penziju. Sugerisano mi je od strane ljekara na komisiji da

tražim penziju na osnovu nekog drugog oboljenja (kojeg nemam) jer na osnovu svoje dijagnoze, cerebrelne paralize, ne mogu nikada ostvariti ovo pravo. U protivnom rečeno mi je da moram ostvariti 15 godina staža i čekati starosnu dob 65 godina da bi ostvario pravo na penziju kao i svi drugi zdravi ljudi.

U međuvremenu moj otac se teško razbolio i na žalost izgubio bitku sa bolešću. Posle toga sam pokušao da ostvarim nasljedstvo očeve penzije. Ponovo su me odbili jer sam bio zaposlen. Pošto ja u rješenju od Centra za socijalni rad, koji je vršio kategorizaciju mog zdravstvenog stanja, nemam mišljenje da sam nesposoban za samostalan život, nisam mogao nasljediti očevu penziju ni po tom osnovu. Pokušavali smo se izboriti sa postojećim sistemom što nam za sad nije uspjelo, ali ne odustajemo.

I dan danas pomažem mojoj majci u nekim poslovima u knjigovodstvenom servisu tako da se osjećam korisnim.

Melisa Husejnović

MOJ IZAZAZOV JE LJUBAV

Ja sam Melisa Husejnović. Rođena sam 15.09.1991. u Zenici. Živjela sam u zdravoj, funkcionalnoj porodici sa roditeljima i dvije sestre. Ljubav i međusobno poštovanje su stvari koje su naš dom činile stabilnim. Zajedno sa svojim sestrama proživjela sam djetinjstvo kakvo bi svako dijete poželjelo. Djetinjstvo puno smijeha, igre i druženja s vršnjacima. Osnovnu školu sam završila u Nemili, a srednju zanatsku školu u Zenici. Kao i svaki tinejdžer, a kasnije i kao djevojka živjela sam sasvim normalnim životom. Pored toga što sam pomagala roditeljima u poslovima, dosta sam vremena provodila sa svojim društvom. Često smo izlazili, šetali, planinarili, igrali razne sportove.

Međutim taj način života, nažalost, za mene je završio 02.04.2010. godine. Tog dana moj život se promijenio iz korjena. Od tada počinje moja borba koja još uvijek traje. Tog dana, s mojih 19 godina, kao i obično otišla sam u kupatilo. Ti koraci od dnevnog boravkan do kupatila bili su moji posljednji samostalni koraci. Izgubila sam kontrolu nad svojim nogama i pala na pod. Istog trenutka moja mama je dotrčala do mene i od tog prizora koji je zatekla, na trenutak je zanijemila. Pozvala je komšije i odmah su me odveli u ambulantu porodične medicine u Nemili. Iz ambulante prebačena sam u bolnicu u Zenicu, a zatim u bolnicu u Sarajevo.

U Sarajevu sam se operisala, i moja operacija je završila uspješno. Tih dana u bolnici bila sam svjesna svega oko sebe, čak sam i hodala po bolničkoj sobi. Devet dana nakon uspješne operacije dobila sam tri moždana udara i pala u komu 20 dana. Tih 20 dana su za moju porodicu bili najteži i najbolniji koji su do tada doživjeli. Ali za mene svaki dan nakon tih 20 su bili takvi. Posle buđenja iz kome, ostala sam nepokretna. Posljedica moždanih udara se odrazila na moje noge. Po komentarima doktora shvatila sam da je veliko čudo što sam se uopšte i probudila iz kome.

Nakon svega vratila sam se u svoju Zenicu, ali nažalost prikovana za krevet. Kao svaki početak i moj je bio najteži. Dane sam provodila u bolničkom krevetu, u stacionaru, a moji najbliži su svaki dan provodili sa mnom kako se ne bih osjećala usamljeno. Povratak kući je također bio veoma bolan. U mojoj kući, mom domu, nisam imala mogućnost da samostalno hodam i ni jednu aktivnost nisam mogla sama da obavim. To je tada za djevojku od 19 godina bio najveći poraz.

Moja borba za samostalne korake traje već 13 godina. U tih 13 godina mnoge stvari su se promijenile. Bilo je mnogo uspona i padova. Najteža stvar koju sam doživjela u svojoj borbi je bio gubitak jednog od mojih najvećih oslonaca, mog oca. Život našu porodicu nije mazio, ali uz Božiju pomoć i naš trud vjerujemo da će se sve dobro završiti. Moja mama se trudila svim silama da ja ponovo stanem na svoje noge. Uz pomoć dobrih ljudi otišla sam na liječenje u Tursku. Tamo sam provela 30 dana i nakon 13 godina ponovo stala samostalno na svoje noge bez ikakvih pomagala. Osjećala sam se kao dijete koje je tek počelo hodati. Zahvaljujući mnogim, nažalost veoma skupim lijekovima, doktorima i kako oni kažu mojom jakom željom za novim početkom ja sam hvala Bogu svakog dana sve bolje. Bog mi je dao drugu šansu za život, a ja se trudim i nastaviti ću se truditi za bolji i zdraviji život mene i moje porodice.

Haris Hećimović

JA I MOJA SUDBINA

Zovem se Haris Hećimović. Imam 18 godina. Rođen sam s cerebralnom paralizom, tj. oštećenjem centra za ravnotežu. S nepune 2 godine roditelji su primijetili da ne mogu samostalno ustajati, hodati ni sjediti. Od tada počinje moja borba za život. Od 2. do 7. godine, do polaska u školu, dane sam provodio u bolničkim sobama sa mamom. Od tih fizikalnih terapija nisam osjetio nikakvo poboljšanje. Upućivali su me na operacije za koje nisu davali garanciju. Mi smo odustali od toga.

Rođen sam u Orahovici, selu nadomak Zenice, u kojem nije bilo uslova za moje školovanje. Morali smo preseliti u Nemilu gdje krećem u 1. razred osnovne škole "Ćamil Sijarić". Do kraja 9. razreda stanovali smo pod kirijama. Roditelji su se snalazili onako kako su mogli. Samostalno nisam mogao u školu, nego kolicima svakodnevno uz maminu pomoć. Što se tiče nastave imao sam prilagođeni sistem učenja. Završio sam 9. razred sa dobrim uspjehom.

Za dalje školovanje nisam imao uslove. Od završetka školovanja pa do danas dane provodim u kući, uz tv, internet i kompjuter.

Abdurrahman Dedić

LJUBAV MI JE VODILJA

Kada volim, volim bez patetike, kada ljubim, ljubim iz srca, a mrziti ne znam, niti mogu jer moje srce ne zna za taj osjećaj.

Ali znam da volim i da budem voljen, kada sam bio kao malo dijete od samo nekoliko godina svi su voljeli da se samnom maze i igraju. Kada sam porastao u dječaka od preko 10 godina svi su me zvali „naš bebeli“ i bio sam im omiljena utjeha za njihove usamljene trenutke.

Na sve gledam pozitivno pa i na taj segmenat u životu. Kao i svako drugo dijete imam potrebu da budem u centru pažnje pa ponekad to stanje i zloupotrijebim u svoju korist. Ljubav mi je vodilja i znam da volim, ali iskreno da volim jer mi, djeca s teškoćama, ne kalkulišemo u životu. Uvijek idemo na sigurno pa i u situacijama kada su nepredvidive za nas. Monogi za nas konstatuju naše nemogućnosti, ne sagledavši naše sposobnosti. Volim vas takve kavi ste, dobri, jer mi tako funkcionišemo, nemamo predrasude o vama kao vi o nama. Pitam se da li sam ja taj koji treba da se stidi svog stanja, ili ste to vi jer moje stanje gledate kao teškoću, a ne kao dar od Boga.

E, pa ja sam poseban i imam posebnu ulogu u društvu, moja uloga je da volim i želim ljudima ono što i sam sebi želim.

Moja uloga je da gledam na život kao na cvijet koji je iz svog pupa napupao i pokušava da se otvori, samo što sam ja već otvoren za ljude koji me okružuju. Koliko sam ja sposoban govori moj odnos prema životu. Ja sam spreman da se borim, spreman da volim, da opraštam i sve drugo što pravi društvo jednakih za sve. To sam ja.

U ime našeg sina, Abdurrahmana Dedića
Roditelji, Edmira i Selvedin

Vedad Mešinović

MOJA UČITELJICA

Zovem se Mešinović Vedad, rođen sam 23.08.2005. godine. Kad sam porastao i pošao u školu moji roditelji su mi govorili da sam rođen zajedno sa svojim bratom Rijadom i da smo blizanci. Poslje rođenja smo boravili 2 mjeseca u inkubatoru, navodno zbog prijevremenog poroda i nedostaka kilaže. Borba za bolje sutra za mene i mog brata je bila teška i mukotrpana. Moja majka je više provela u bolnicama i banjama sa nama dvojicom nego u našem toplom i lijepom stanu.

Moj polazak u školu za mene je bila nepoznanica. Kako su dani odmicali za mene je bilo teže i osjećao sam se drukčije i drugačiji nego ostala djeca. Zahvaljujem dragom Bogu što mi je podario dobru moju prvu učiteljicu, drugare i drugarice. Sjećam se dobro u drugom polugodištu drugog razreda moja učiteljica je sjela sa mnom i razgovarala kako ja mogu, kako sam ja dobro dijete, da ništa bolje od mene ne mogu moji drugari i da se ne predajem. Samo uporno i napred, dignute glave. Poslje tog dana kad bi mi nešto loše išlo ja bi se sjetio učiteljice Antonete i njenih riječi. Sam bi sebi rekao da mogu i hoću. Dan po dan i ja sam bio bolji i sve više sam se osamostaljavao.

Pri kraju devetogodišnjeg školovanja dobio sam želju da imam auto i svoj vlastiti frizerski salon. Svi u školi su znali za moju želju da ću ja biti frizer a.b.d. Sjećam se da sam bio na prijemu kod ministra za sport i kulturu u Vladi Zeničko Dobojskog kantona, gdje su me ubjeđivali da je za mene bolje da budem kuhar i da upišem ugostiteljski školu. Ja sam na to odgovorio da od kuhanja samo znam kahvu piti. Ministar se nasmejao i rekao mi: „Sretno Vedo, budući frizeru. “Niko od mene nije bio sretniji u tom trenutku.

Prva osoba koga sam ošišao je direktor našeg udruženja i moja dobra podrška, Selvedin, i moj babo. Dalje u sebi non-stop govorim: „Ja mogu, ja hoću i, ako Bog da, ja ću uspjjeti“.

MOJ ŽIVOT JE MOJA PRIČA

Svi znamo da život zna biti jako surov i nemilosrdan, kao ni mnoge druge ni mene život nije mazio. Mojim dolaskom na svijet počinje i moja borba koja se vodi i danas. Majka me je rodila ne sluteći da će od toga dana početi i naše česte posjete ljekarima. Moja desna ruka bila je prvi pokazatelj da moj život neće biti život običnog djeteta. Još kao djetetu od dvije godine majka je primjetila u igri da slabije koristim desnu ruku i obratila se doktoru, koji je kao razlog moje slabosti u ovoj ruci naveo težak porod. I kada smo mislili da je problem samo moja desna ruka, pred nama se pojavio još jedan izazov. Zapravo je postojao problem i u mojoj desnoj nozi.

Ti životni izazovi, kako mi doktori rekoše, u medicini se nazivaju cerebralna paraliza. Već u prvim školskim danima prema meni su bili upereni drugačiji pogledi mojih vršnjaka. I danas se pitam da li je razlog tome bila samo drugačija obuća na mojim nogama? Igrajući se sa djecom nogometa na ulici, često sam dobijao ulogu golmana, iako svjestan da me moja ruka i noga sprječavaju da trčim brzinom svojih prijatelja, nisam tako lahko prihvatao tu poziciju. Bilo je dana kada sam sjedio na klupi i posmatrao ostalu djecu kako se igraju. Tada bi se oči punile suzama i povlačio bih se u kuću razmišljajući kako bi bilo lijepo da im se i ja pridružim.

Prolazili su dani, mjeseci, a onda sam i sam shvatio da sam drugačiji. Počeo sam prihvatati svoje nedostatke i ohrabrivao sam sebe, ali onda je život postao još nemilosrdniji. Izazovi su se nizali jedan za drugim. Naizgled obična decembarska večer pred mene je stavila novi izazov zvani epi napadi. U početku su bili jaki i česti, ali kako je vrijeme prolazilo i oni su blijedili. Jedne situacije se posebno sjećam, tada sam bio još tinejdžer. Stajao sam u društvu prijatelja kada iznenada svu pažnju zaokupira moj pad na zemlju i drhtanje moga tijela. Pomislio sam da se ponovio epi napad. Stid koji sam tada osjećao bio je vidljiv na mojim obrazima, koji su poprimili crvenu boju. Jedan dio društva hitro mi je prišao i pokušavao mi pomoći, dok su drugi po strani samo

zbunjeno gledali ne znajući šta mi se desilo. Većina njih je tek tada saznala za moju bolest, a možda su na početku pomislili da je to samo gubitak ravnoteže. Sve je to za jednog srednjoškolca u novom okruženju bio prevelik teret. Još nejak a pleća teško su nosila breme zvano „drugačiji“.

Teret tog bremena jače se osjetio po završetku školovanja kada je na red došlo zapošljavanje. Posao je bilo teško naći, ali razlog tome nije bila moja stručna sprema, baš suprotno, problem je bio u mom tjelesnom nedostatku. A ja sam samo želio sva prava kao i moji vršnjaci. Nizala se godina za godinom, a moj tjelesni nedostatak i dalje je bio moja velika prepreka. Shvatio sam da mi moje okruženje ne daje podršku i vjetar u leđa.

Ubrzo mi život otvara jedna ljepša vrata udruženja „DLAN“, u kojem nailazim na punu podršku i nakon dugo vremena shvatam da i nisam tako „drugačiji“. Važno je znati da svaka osoba ima jednaka prava bez obzira na njen fizički izgled i da se ljubav ne mjeri time. Udruženje nam kroz različite radionice i projekte nudi da se edukujemo i usavršavamo, ali i lijepo družimo. Uskoro ću kroz jedan projekat doprinjeti svojoj edukaciji kada je u pitanju pekarski i kuharski zanat. Jako sam zahvalan svom udruženju što me je pozvalo da budem dio ove edukacije i steknem nove vještine.

Almedina Kevilj

MOJ ŽIVOTNI IZAZOV

Ja se zovem Almedina Kevilj. Rođena sam u Kaknju 26.08.1997. godine. Živim sa roditeljima, imam dva brata i dvije sestre. Završila sam osnovnu školu u Kaknju, a srednju školu u Zenici, smjer krojačica.

Moji su problemi krenuli kad sam bila mala, kad sam primila vakcinu za novorođenčad od koje sam imala visoku temperaturu i pala sam u komu. Od te vaccine, od visoke temperature, su mi na glavi izgorile moždane ćelije i na tom mjestu nemam kosu. Ja, prema nekim prognozama, nisam trebala da hodam, pričam, vidim i čujem, a hvala Bogu, uz pomoć doktora i mojih roditelja ja mogu sve. Doktori su bili u čudu, od sto i jedan slučaj da je uspjele sve, da sama hodam, vidim, čujem i pričam. Išla sam na fizioterapiju u Stacionar u Zenici, gdje su mi puno pomogli za moje zdravlje. Ja sam 60% osoba s teškoćama i zbog toga su prije djeca i moji vršnjaci izbjegavali da se druže sa mnom i to je mnogo uticalo na moje psihičko stanje, jer su smatrali da manje vrijedim. Zbog toga sam posjećivala psihologa koji mi je mnogo pomogao, da izgradim samopouzdanje. Sada se više družim i izlazim jer me je okolina konačno prihvatila takvu kakva jesam, konačno me poštuju i cijene.

Sad sam dokazala svima da mogu postići sve što želim. Volim muziku, čitanje knjiga, a uz to sve bavim se rekreativno trčanjem. Ostvarila sam dva prva mjesta, dva druga i tri treća mjesta na takmičenjima koji su se održavali u Sarajevu, Zenici i Konjicu. Trčala sam 100 metara i štafetu „Sio igre“ za djecu s invaliditetom.

Pored toga sam kroz školovanje dosta toga postigla, jer sam učestvovala u raznim programima i sekcijama. Vodila sam programe, bila voditeljica i bavila se manekenstvom. Vodila sam program „Film festival“ u Kaknju, i program „Dani otvorenih vrata“ u Dnevnom centru u Dobrinji.

Također volim putovati, tako da sam već posjetila Sloveniju, Hercegovinu, Srebrenicu, te mnogobrojne gradove naše Bosne. Najviše volim ići na koncerte, posjećivati muzeje. Moja borba do danas je bila velika, ali se sav moj trud i napor isplatio, postizem velike rezultate i tako ću da nastavim.

Lamija Šeper

KADA TE DRUGI NE RAZUMIJU, A TI NJIH NE ČUJEŠ

Jednog lijepog dana dobila sam poziv iz mog Udruženja „Dlan“ da idem posjetiti Sarajevo sa svojim drugarima iz udruženja. Bila sam oduševljena jer ću vidjeti svoj omiljeni grad. Brzo smo stigli do Sarajeva i vožnja je protekla lijepo uz puno zabave.

Kada smo stigli posjetili smo Galeriju BiH gdje nam je teta objašnjavala kako nastaje slika. Pred očima te tete iz galerije se osjećate posve ogoljelo, jer se ne sjećamo kada je neko s tolikom pozornošću pratio naša lica za vrijeme razgovora. Zaista sam oduševljena koliko nama osobama s teškoćama malo treba da budemo zadovoljni i veseli iako ja ne mogu da čujem ipak mogu da čitam s usana osobe koja kad govori gleda u mene.

Ponosna sam na svoje prijatelje i udruženje jer se tu mogu ostvariti i biti jedna od svih nas, to jeste da kada planiraju aktivnosti, kontaktiraju me i uključuju, a to je meni veoma bitno jer socijalizacija nije marginalizacija.

Iako ne čujem ja sam živo biće, i tražim da me tako ljudi i tretiraju i ne znam šta je tu sporno.

Mnogi za nas kažu da smo osobe koje su isključene, a sami rade na našem isključivanju. Udruženje DLAN je članica Saveza udruženja osoba s cerebralnom paralizom F BiH. Savez kroz veliki broj projekata organizuje naša druženja i možda ni ljudi koje nas vode nisu svjesni koliko dobra čine za našu populaciju.

Poslije smo išli u Muzej grada Sarajeva. Tamo smo vidjeli staru narodnu nošnju i vozilo u kojem su ubijeni Franc Ferdinand i njegova žena. A tu smo vidjeli i fotografiju čovjeka koji ih je ubio.

Malo smo prošetali gradom družili se i razmjenjivali pošalice i pozitivno izazivali jedni druge, ali na kraju opet smo otišli da jedemo i pijemo sok i zajedno se družili. Uživali smo u prelijepom jesenjem danu.

Nakon toga smo se vratili u Zenicu i nastavljam svoje školske dane, ali sa još jednim ili dva iskustva više. Svako novo saznanje za nas je postignuće, svako druženje za nas je dobitak, svaki prijatelj je nama dio nas. Ja kao mlada osoba koja je željna novih saznanja imala sam priliku da u Sarajevu vidim i naučim, ali i podijelim dosta toga sa svojim kolegama i kolegicama kada je u pitanju naša Kulturna baština. Ali sam osjetila i dozu podsmjehivanja i šaptanja koje bar meni ne odgovara jer sam nagluha osoba, ali povremeno i to ima svoju draž da se sašaptavaš sa kolegama i kolegicama, a pola toga ne razumiješ, ali i to je dio mog života.

MOJ ŽIVOT, MOJA PJESMA

UDRUŽENJE OSOBA S CEREBRALNOM PARALIZOM I DRUGIM ONESPOSOBLJENJIMA SAPNA

Asmira Mešanović, trgovac, sportista

23. Moj život, moja pjesma

Hazim Junuzović, predsjednik Udruženja osoba s cerebralnom paralizom i drugim onesposobljenjima Sapna, prehrambeni tehničar, ekonomist u osiguranju imovine i lica i bankarstvu

24. Jači od života

Jasmin Omerović

25. Život želi da pobjedi

Adis Kahrmanović, ekonomski tehničar, vijećnik u Općinskom vijeću Sapne

26. Moja priča

Slika 7. Asmira Mešanović, sa roditeljima, treće mjesto u pikadu Sportski dan: Sport pripada svima, 13.12.2022.

Asmira Mešanović

MOJ ŽIVOT, MOJA PJESMA

Zovem se Asmira Mešanović. Živim u mjestu Vitinica, Općina Sapna. Rođena sam sa sedam mjeseci, 4. januara 1995. godine u Tuzli. Tada nastaje moja borba za život. Dobila sam jaku temperaturu i upalu mozga. Onda sam sedam dana bila u komi. Ništa nisam znala za sebe. Osmi dan sam se probudila, i tri godine nisam mogla hodati. Moj baba i mama su plaćali stanove da bi me osposobili da budem samostalna jer mi je pretila paraliza.

Moja mama i ja smo živjele u Tuzli 6 godina, sve do polaska u školu. Kada sam krenula u školu bilo je ružnih pogleda, ali s vremenom sam se navikla jer sam i ja ljudsko biće kao i svi drugi. Nisu mi bili dali da idem u „normalnu“ školu. Govorili su mi da ja nisam za tu ustanovu, da treba da idem u specijalnu školu u Tuzlu. Moja mama nije dala, rekla je da ja mogu sve kao i druga djeca, samo mi treba neko objasniti. Ja nisam znala slova napisati. Olovku da uzmem u ruke bilo mi je teško. Uz veliku podršku mojih roditelja i moje učiteljice koja mi je bila kao druga majka, ja sam savladala to sve. Završila sam Osnovnu školu zahvajući mojim roditeljima, a i mojoj učiteljici što nije odustala od mene.

Ja živim u jednoj skladnoj porodici sa ocem, majkom, sestrom i nanom. Imam dvije sestre udate. Moje sestre nikad nisu pravile razliku između nas. Imam 2 sestrične i jednog sestrića.

Završila sam Srednju trgovačku školu u Sapni. Kroz školovanje nisam imala problema sa profesorima ni sa drugovima i drugaricama. Govorili su mi profesori da li mi treba kakav poseban tretman. Ja sam odgovarala: „Ne, kako svima ostalim tako i meni“. Završila sam Srednju trgovačku školu sa vrlo dobrim uspjehom, a diplomirala sa 5. Meni pjesma znači mnogo jer ona mi da snagu da se borim dalje. Moja je poruka drugima da nikad ne odustaju od svojih snova i samo je nebo granica.

Hazim Junuzović

JAČI OD ŽIVOTA

O vlastitom životu pišem baš onako kako ga vidim i doživljam.

Rođen sam kao najstarije od četvero djece mojih roditelja.

Saznanje i spoznaja u najranijem djetinjstvu da mi je život „podario“ cerebralnu paralizu nisu me nimalo obradovali.

Ali taj životni izazov iako nije bilo lako i prijatno morao sam prihvatiti i shvatiti kao dio moga osobnog i vlastitog identiteta i normalnost radi kojih nemam pravo da se stidim i povučem i zatvorim u sebe posmatrajući kako život prolazi pored mene. Djetinjstvo sam proveo kao većina djece, pohađao sam školu bez nekih posebnih problema, stekao prijatelje s kojima se družim aktivno. Tako sam nastavio da živim i funkcioniram i u mladalačkim danima života. Trudio sam se svim silama da ne primjećujem cerebralnu paralizu na svojim plećima. I ne samo nju nego i prepreke koje su mi nametnute i od društva i sistema. To i danas činim.

Naprotiv, postao sam inspirisan činjenicom da zbog toga što sam različit ne smijem i ne mogu da budem drugačiji. Ustvari, da život od mene traži i zahtjeva da budem isti i jednak sa ostalima sa kojima dijelim vrijeme i prostor u zajednici.

Postavio sam cilj da moram da završim školu, obrazujem se, nađem posao i da radim, zasnujem vlastitu porodicu, postanem ponosan roditelj na svoje potomstvo. I moji životni snovi su mi ispunjeni.

Svjestan sam da svi ljudi na ovaj ili onaj način imaju ili proživljavaju samo njima znane poteškoće, ali to me nikada nije obeshrabrilo ili uticalo da gubim samopouzdanje u moje vlastite vrijednosti. Postao sam jači od života. vidljiv, aktivan i koristan u životu u zajednici.

Jednostavno, živim cerebralnu paralizu, a da mi ne pravi prepreku niučemu. I kažem: „Hvala Bogu Uzvišenom uspio sam.“

Naučio sam da bez obzira na to što mi se dogodilo, i kako loše to izgleda, ipak život teče, nastavlja se i da ono sutra uvijek može biti bolje!

Naučio sam da Bog Svevišnji i Plemeniti stvara život ali da ja stvaram način na koji ga trošim.

Naučio sam da kroz život nije nužno ići s teretom na plećima.

Naučio sam da moram biti u mogućnosti odbaciti teret sebi iza leđa.

Naučio sam da ljudi zaboravljaju ono što sam kazao, da zaboravljaju ono što sam uradio, ali i da nikad ne zaboravljaju kako su se osjećali kada sam to činio.

Naučio sam da kad god odlučujem da odlučujem srcem, i da tada obično donosim pravilnu odluku.

Ali najviše sam naučio da moram još mnogo učiti i naučiti.

Jasmin Omerović

ŽIVOT ŽELI DA POBJEDI

Moja priča je moj život, ja se zovem Jasmin Omerović.

Rođen sam u Zvorniku 1978. godine u sedmom mjesecu. Nedugo nakon toga ustanovljena mi je cerebralna paraliza (CP) i onda je krenula mukotrpana borba. Prema majčinom kazivanju imao sam česte preglede i kontrole, a uz to i vježbe. Baš taj i takav pristup mi je pomogao da uz Božju pomoć i pomoć porodice i ljekara uspijem prohodati do šeste godine i na vrijeme krenuti u školu. U selu sa svojim drugovima iz sela smo igrali razne igre.

Nedugo nakon toga odlazim za Beograd dalje u školu gdje u poznajem nove drugare gdje uz nastavnika tjelesnog odgoja, pomalo smo počeli da igramo i fudbal na malim terenima.

Jednom smo čak preko očevog prijatelja otišli na neke preglede i u Švicarsku gdje su potvrđeni nalazi doktora iz Beograda. Samo su dodali da što je više moguće, ja sam sebe služim radi razvijanja pokreta.

Po saznanju da mi je otkrivena. CP ja sam svoj slučaj smatrao jedinim i najtežim dok nisam doživio da vidim da ima i težih od moga, ali kažem hvala dragom Bogu i na ovome svemu do sada.

To je upravo moja životna priča.

Adis Kahrmanović

MOJA PRIČA

Moje ime je Adis Kahrmanović. Rođen sam 25.03.1981. godine u Zvorniku.

Trenutno živim u Kovačevićima, općina Sapna, malenom mjestu smještenom na istočnim obroncima planine Majevice.

Osnovnu školu sam pohađao i završio u Tuzli. Srednju školu sam pohađao i završio, takođe, u Tuzli. Stekao sam zvanje ekonomskog tehničara.

Srednjoškolske obaveze u vidu ocjena ispunjavao sam s vrlo dobrim uspjehom tokom sve četiri godine mog školovanja.

Svoje slobodno vrijeme koristim isključivo za odmor od poslova koje imam na svom domaćinstvu.

Volim da pomažem ljudima kroz razne vidove pomoći, akcije i organizacije.

Aktivan sam u politici. Na lokalnom nivou obnašam funkciju vijećnika u Općinskom vijeću. I kroz svoj angažman u Općinskom vijeću nastojim da iskoristim priliku i pomognem najugroženijoj, najranjivijoj populaciji u mojoj lokalnoj zajednici, da pomognem djeci, starijim i iznemoglim osobama.

VOLIM PUTOVANJA

UDRUŽENJE DJECE RODITELJA I OMLADINE SA CEREBRALNOM PARALIZOM I OSTALIM TEŠKOĆAMA U RAZVOJU „I“ KONJIC

Viktorija Šilić, članica Dnevnog centra

27. Volim putovanja

Armin Nuhić, član Dnevnog centra Prve Osnovne škole Konjic

28. Borba za našu djecu

Berina Demirović, članica Dnevnog centra

29. Lijep sunačan dan

Irhad Poturović, član Dnevnog centra

30. Naš stručnjak

Slika 8. Posjeta Umjetničkoj galeriji BiH, 06.10.2022.
Međunarodni Dan svjesnosti o cerebralnoj paralizi

Viktorija Šilić

VOLIM PUTOVANJA...

Volim putovanja
Volim autobuse
Volim im mahati i voziti se njima
Volim ići na izlet sa ekipom iz udruženja
Volim tunel
Volim druženje
Volim smijeh
Volim kavu
Volim juhu
Volim smoki
Volim i ćevape
Volim raznovrsnu hranu na tanjiru
Volim jaja
Volim majonezu
Volim Ibru koji me vozi kombijem u školu
Volim Dudu, Belmu, Elviru i Edu
Volim i Kasemu
Volim bojiti
Volim šarenilo
Volim i Suzi
Volim muziku
Volim žutu pjesmu
Volim svoju bebu u školi
Volim kocke
Volim Memu
Volim kad nam dođu gosti
Volim poklone
Volim paketiće
Volim jelku
Volim rođendan
Volim tortu
Volim svjećice
Volim pjesme
Volim Ilića
Volim Halida

Volim koprivu
Volim tablet
Volim Radio slobodna Europa
Volim dnevnik
Volim gol
Volim Džeku
Volim rekete
volim Noleta
Volim Grand
Volim Bosanca
Volim kupati kosu
Volim farbati kosu
Volim šišati kosu
Volim mamu
Volim sestru i brata
Volim bakušu i baku Jelu
Volim tetke
Volim i Idu
Volim zagrljaje
Volim Crvenkapicu
Volim Hajdi
Volim ružno pače
Volim Dipsija
Volim šoping,
Volim Bingo
Volim Mepas
Volim koncerte
Volim predstave
Volim knjige
Volim fotografije
Volim slike
Od danas volim i muzeje!

U ime moje ćerke, Viktorije Šilić
Zorica Šilić

Armin Nuhić

BORBA ZA NAŠU DJECU

Ja sam Amir Nuhić, predsjednik Udruženja djece roditelja i omladine sa cerebralnom paralizom i ostalim teškoćama u razvoju „I“ Konjic. Udruženje je osnovano 23.11.2003. godine, i ove godine obilježavam 20 godina postojanja. Udruženje se bavi aktivnostima za bolji život roditelja i djece s teškoćama u razvoju. Roditelji i djeca su povezani, to mnogi u školskom djelu nastoje da odvoje, ali za nas je to maltene jedno tijelo zato što su naša djeca sa stopostotnim invaliditetom.

Ja sam otac djeteta s razvojnim teškoćama. Moj Armin ima 27 godina. Naša borba traje od njegovog rođenja. Prvi cilj naše borbe je neki vid izlječenja. Armin je rođen '94. kada je bilo ratno stanje, a u '95. smo bili sigurni da neke stvari nisu u redu kod njega.

Dosta naše djece je već preko osamnaest godina starosti i stalno se poteže pitanje koliko još mogu da posjećuju Dnevni centar koji je u sklopu škole. Škola ima svoja ograničenja za starosnu dob. Stalno se postavlja pitanje do kad će naša djeca biti dio Dnevnog centra?

Mi nastojimo da u Konjicu napravimo, adaptiramo neki prostor za Servis centar koji bi bio servis za osobe s invaliditetom, od same spoznaje da su djeca s invaliditetom, od 3. do 5. godine pa do kasne starosti.

Udruženje ima 85 članova, a korisnika imamo povremeno, zavisi od tretmana da li je to cjelodnevni tretman ili je recimo po specijalnostima. 28 korisnika koji koriste usluge Dnevnog centra u Prvoj osnovnoj školi Konjic, koriste usluge logopeda. Udruženje je tu da popravlja stanje, da insistira na nekim stvarima koje pomažu našoj djeci i roditeljima.

Funkcionisanje Dnevnog centra je dosta dobro organizovano. Vozilo ide na adresu korisnika, dovozi ga u određeno vrijeme po rasporedu, i vraća kući.

Mi smo najmlađa članica Saveza. Učestvujemo u aktivnostima koje vodi Savez i pokušavamo da se priključimo tim aktivnostima. Samim dolaskom i samom komunikacijom, razvijamo bolje razumjevanje

naših potreba i nove vještine. Savez nam u tom pomaže, recimo u elaboriranju naših problema, na višem nivou i to nam je cilj da u blizini imamo ovaj Savez.

U ime mog sina, Armina Nuhića
Amir Nuhić

Berina Demirović

LIJEP SUNČAN DAN

Moja kćerka Berina je djevojka s teškoćama u razvoju. Ima sestru blizankinju i imaju 19 godina. Jako voli šetnje, druženja i vesela je djevojka.

Nisam u mogućnosti da češće sa njom posjećujem određena mjesta pa smo se mnogo obadovale kada smo čule da ćemo povodom 6. oktobra, Međunarodnog dana osoba s cerebralnom paralizom, posjetiti Umjetničku galeriju BiH, u Sarajevu i Muzej Grada Sarajeva. Naša domaćica u Umjetničkoj galeriji je bila prijatna i pomno smo pratili njeno izlaganje o izloženim slikama Adnana Dupovca. I u Muzeju je bilo jako interesantno i poučno.

Lijep sunčan dan. Šetnja Baščaršijom je bila poseban užitek, kako za nas mame, tako i za našu djecu. A kao šlag na sve, bio je ručak i kafa gdje smo razmijenili utiske prilikom posjeta. Takođe smo razmijenili važne informacije, kako one koje se tiču zdravlja naše djece, tako i pravna pitanja koja su nam, nažalost, uskraćena.

Pomalo umorni, ali ipak zadovoljni se vraćamo u naš Konjic kako bi jedno predivno iskustvo podijelili sa našim drugovima i drugaricama iz našeg Udruženja, članice Saveza udruženja osoba s cerebralnom paralizom Federacije BiH.

U ime moje ćerke, Demirović Berine
Demirović Samila

Irhad Poturović

NAŠ STRUČNJAK

Ja se zovem Suvada. Imam 39 godina. Po zanimanju sam kuharica, nezaposlena, ali svoj vrijedni zanat prenosim u kući. Sa zadovoljstvom pripremam razne recepte za svoju porodicu, prijatelje i komšije. Supruga sam brižna, a majka pažljiva. Imam dva zlatna sina, a i divnog muža. Moj stariji mezimac i prvjenac se zove Irhad. Ima 20 godina, a mlađi Ibrahim 15 godina. Irhad je u porodici omiljeni mamin i babin 'stručnjak'. Poseban je u svemu od mirisa, dodira, ukusa, predmeta i raznih stvari materijala. Voli da istražuje, ispituje. Opipava sve što se nalazi ispred, pored, iza i tada se osjeća ispunjeno i sretno. Jako zapaža i pamti svako posjećeno mjesto i pored svoje dijagnoze „teška mentalna retardacija“.

Bez vida i govora, veliki je heroj i mnogo pametan dječak. Čulo mirasa mu je pojačano pa tako lakše oslikava i provjerava jer miriše da bi prihvatio sve što se oko njega dešava.

Defektologinja koja je sa njim radila program rehabilitacije nazivala ga je Irhad-stručnjak. U tim danima njemu se jako dopadalo sarađivati sa stručnim licima, a i meni jer sam uvijek strijepila kako će podnositi druge oko sebe.

Trenutno ide u Dnevni centar „Prva osnovna škola“ Konjic. Lijepo provodi vrijeme sa svojim prijateljima. Više puta je bio po bolnicama. Imao je operaciju vida u Beču 2003. godine. Sve je podnio junački iako je rođen sa 1kg, u 27. sedmici (6 mjeseci), a danas je veliki dečko. Naš put je bio jako trnovit ali ipak snažan i voljen.

Drago mi je što sam Irhadova mama, a znam da je i on sretan što je moj sin jer naša ljubav nema granice. On je moj kralj, a ja njegova kraljica. Njemu pripada prijestolje, a njegovoj mami kruna. Mi živimo da volimo i da nas drugi vole, a naš cilj je bolja i ljepša budućnost. Volimo život, cijenimo svaki trenutak i šaljemo vam velike zagrljaje.

U ime mog sina
Suvada Poturović.

MOJ PLES ŽIVOTA

CENTAR ZA SLUŠNU I GOVORNU REHABILITACIJU SARAJEVO

Ajla Alimanović, plesačica

31. Moj ples života

Sara Lulić, kuharica

32. Recept za sreću

Magdalena Vasilj, umjetnica

33. Novo prijateljstvo

Šaban Mehmedović, autolimar

34. Važna je porodica

Nedim Mlinarević, autolimar

35. Trud

Slika 9. Nastavnica Dženita Hrnić i učesnici Male radionice novinarstva iz Centra

Ajla Alimanović

MOJ PLES ŽIVOTA

Ja sam Ajla i volim plesati. Prije nekoliko dana sam bila puno sretna. Plesala sam u predstavi „Neko drugo ja“.

Dugo sam vježbala ples. Ja i sestra, Malik i Ella smo se pripremali za premijeru. Za predstavu i premijeru nas je pripremala Ivana. Ivana je profesorica. Ona je mlada i lijepa. Voli muziku i ples. Sa nama je pripremala predstavu „Neko drugo ja“.

Niko nije bio sretniji od nas na svijetu kada smo izašli na scenu. Svjetlost i muzika su bili jaki.

Plesala sam. Nisam mogla stati. Bila sam sretna. Nisam osjećala umor. Kada se predstava završila, svi su u publici ustali i aplaudirali. Bila sam ponosna. U publici su bili svi koje volim. Neki su plakali, a ja sam se smijala. Svi su željeli da se fotografišu sa mnom i drugim plesačima.

Ovaj uspjeh ću dugo pamti.

Uskoro ćemo ponovo plesati i ja to jedva čekam.

Sara Lulić

RECEPT ZA SREĆU

Zovem se Sara. Moja porodica živi u Cazinu. Imam mamu, babu i dva brata. Ja živim u Sarajevu. Moja braća mi se javljaju svaki dan i šalju svoje slike. Tako vidim kako oni rastu dok nisam sa njima.

Teta koja brine o meni je Ramiza. Ramiza je kao moja druga majka. Ja sam sretna što ona o meni brine. Ramiza ima svoju djecu i muža Fudu. Ona je dobra i vrijedna. Voli da joj je kuća čista. Ja joj subotom pomažem da sve po kući pospremimo.

Moja priča je kao mnoge druge gdje djeca ne žive u svojoj porodici.

U maju završavam školu. Biću kuharica. Babo i mama vole kada ja kuham. Kada se vratim kući, napraviti ću ručak za svoju porodicu.

Slike svoje porodice ću poslati teti Ramizi.

Magdalena Vasilj

NOVO PRIJATELJSTVO

Moje ime je Magdalena. Živim u Domu Egipat. U domu su časne sestre i djevojke o kojima sestre brinu. Časne sestre nam pomažu u učenju i domaćoj zadaći. Za blagdane idem kući u Mostar.

Prvi sam razred srednje škole. Ne čujem. Govorim znakovnim jezikom. Lijepo crtam.

6. oktobra sam bila na druženju u muzeju i galeriji. Tamo sam vidjela puno slika. Tamo sam upoznala jednu gluhu djevojku iz Zenice. To je bila Lamija. Zajedno smo se slikale. Volim imati nove prijatelje. Danas sam dobila novu dobru prijateljicu.

Sa Lamijom razmjenjujem poruke i slike. Pričamo na znakovnom jeziku preko videopoziva. Ona će mi se javiti kada dođe u Sarajevo.

Šaban Mehmedović

VAŽNA JE PORODICA

Zovem se Šaban. Idem u treći razred srednje škole.

Bio je septembar prije mnogo godina kada sam pošao u školu. Prvi put u školu me dovela nana. Ja imam staru i dobru nanu. Ona je puno brinula o meni, braći i sestrama. Nana sada ne može da hoda. Mi svi sada brinemo o nani.

Ja sam uspio da se školujem zahvaljujući nani. Ja sam nanin uspješan unuk. Biću autolimar. Imaću dobru platu. Ja ću nani platiti lijekove i pomoći porodici.

Uspjeh je kada možeš pomoći onima koje voliš. Za porodicu ti ništa ne može biti teško jer je porodica važna.

Nedim Mlinarević

TRUD

Ja sam Nedim. Drugi sam razred srednje škole. Prošle godine sam prvi put došao u školu gdje djeca ne čuju. Nisam znao znakovni jezik i teško sam razumio drugove. Ja sam uspio naučiti znakovni jezik. Imam puno novih drugova.

Želio bih voziti autobus. Ja ću biti autolimar, a naučit ću voziti i autobus. Svaki dan se trudim i učim.

Ja i moj brat ne živimo sa roditeljima. Brat je stariji od mene. Ličimo jedan na drugoga. Živimo u jednom stanu na Skenderiji sa djecom iz doma. Zato se još više trudimo da pokažemo kako i djeca koja ne žive sa roditeljima mogu puno postići. Mi ćemo uspjeti i živjet ćemo lijepo. Radim zadaće i puno sam sretan kada dobijam petice.

VIDJETI PA NEVIDJETI

CENTAR ZA SLIJEPU I SLABOVIDNU DJECU I OMLADINU SARAJEVO

Tarik Hadžirović, učenik srednje škole, smjer fizioterapeutski tehničar

36. Vidjeti pa ne vidjeti

Amra Hušidić, III razreda srednje škole, smjer poslovni tajnik

37. Moja priča

Adna Oraščanin, učenica III razreda srednje škole, smjer fizioterapeutski tehničar, gitaristkinja, članica školskog orkestra

38. Gitara

Aida Dizdarević, glumica u inkluzivnoj prestavi „Svirala“
Pozorišta mladih

39. Moj uspjeh

Selma Ždralić, učenica III razreda srednje škole, smjer fizioterapeutski tehničar, gitaristkinja

40. Brajevo pismo

Jasmina Višnjić, učenica III razreda srednje škole

41. Utisci sa druženja povodom Međunarodnog dana osoba s cerebralnom paralizom

Slika 10. Učesnici Male radionice novinarstva: učenici i nastavnici Centra za slušnu i govornu rehabilitaciju Sarajevo i Centra za slijepu i slabovidnu djecu i omladinu Sarajevo

Tarik Hadžirović

VIDJETI PA NE VIDJETI

Imam petnaest godina i živim u Sarajevu. Pohađam prvi razred srednje škole u Centru za slijepu i slabovidnu djecu i omladinu. Odličan sam učenik, volim tehnologiju, muziku i sport. U životu imam mnogo uspjeha, ali izdvojio bih samo jedan, onaj najveći.

Tokom cijelog svog života imao sam problema s vidom. Imao sam više operacija na očima. Redovno sam odlazio na kontrole i sve je bilo u redu do 2017. godine. Tada se pojavio očni pritisak, tihi ubica vida. Doktori su mi preporučili zamrzavanje očnog tkiva radi smanjenja pritiska. To jeste pomoglo, ali učinak nažalost nije bio dugotrajan. Isto sam trebao uraditi 2020. godine, ali korona je učinila svoje i nama svima onemogućila putovanja izvan granica Bosne i Hercegovine. Tako sam pod uticajem visokog očnog pritiska sredinom te godine postepeno, ali i brzo gubio vid. Cijelo to vrijeme sam pohađao redovnu školu.

U tom mi je periodu bilo jako teško. U mojoj glavi bilo je dosta pitanja; kako žive osobe koje ne vide, kako se kreću, rade, putuju, bave sportom... Takva pitanja mojom su glavom kružila otprilike mjesec dana. Nisam poznao nikoga sa sličnim problemom. Srećom, uz podršku porodice i prijatelja uspio sam da se stabilizujem i shvatim da nisam jedini, ni prvi ni posljednji koji ne vidi. Da to nije ništa čudno, da osobe koje ne vide nisu ništa drugačije od onih ostalih, da i one mogu da rade ono što rade i ostali... Međutim, opet sam u nekom smislu bio ograničen jer nisam znao da postoje razna pomagala koja takvim osobama omogućavaju normalan život. Za njih saznajem početkom 2021. godine.

Prvo sam čuo za Savez slijepih u koji sam se odmah učlanio, zatim za Portal SliKom koji je tada organizovao razne edukacije o Windowsu, čitačima zaslona, Zoomu i tako dalje. Tu upoznajem nove ljude i stičem nova prijateljstva. Zahvaljujući njima počeo sam da istražujem, učim, pomažem drugima. Morao sam naučiti da na drugi način radim neke stvari, koje sam do tada radio koristeći se s vidom. To nije bilo

nimalo jednostavno. Trebalo je vremena i dosta truda. No, tu nisam stao.

Upisao sam se u Centar za slijepu i slabovidnu djecu i omladinu. Za to vrijeme naučio sam pisati i čitati Brajevo pismo, raditi na računaru i drugim uređajima uz pomoć čitača zaslona, koristiti bijeli štamp, svirati tarabuk, počeo učiti svirati gitaru, igrati goalball... Deveti razred u Centru sam završio odličnim uspjehom. Tu sam nastavio školovanje i upisao srednju školu, smjer fizioterapeutski tehničar. Bez ikakvog omalovažavanja i hvaljenja, smatram da sam postigao više toga za ove skoro dvije godine nego neko ko vidi cijeli život.

Nakon svega toga, zapitam se šta bi bilo da nisam izgubio vid? Naravno, to ne mogu da znam, ali samo predpostavljam. Da li bih ikada upoznao sve ove divne ljude, proveo mnogo lijepih trenutaka s njima, prošao kroz dosta toga, naučio dosta toga, ovoliko putovao? Sve ovo je moj život totalno promijenilo i drago mi je zbog toga. Zašto? Pa zato što sam prije gubitka vida razmišljao površno. Nisam znao kako drugi ljudi žive, kako žive oni s invaliditetom, nisam znao za postojanje drugačijeg. Živio sam neki svoj život, išao u školu, igrao igrice, i to je manje-više sve. Nakon svega toga sam se znatno promijenio, promijenio svoja mišljenja, počeo gledati svijet objektivnije, optimističnije i počeo razmišljati dublje. Ovo je dokaz da ništa u životu nije teško, da se sve može ako se trudimo i vjerujemo u ono što radimo. Šta god da nam se u životu desi, ako su tu naši voljeni, sve će biti lakše. Nikada ne smijemo pomisliti o odustajanju, a kamol i da odustanemo. Trebamo istraživati, učiti jer čovjek uči dok je živ. Život je jedan, ali ako ga živimo kako treba, dovoljan je jedan.

MOJA PRIČA

Moja priča počinje 2011. godine kada sam došla u svoju školu Centar za slijepu i slabovidnu djecu i omladinu.

Prvi put sam se odvojila od mame, a pošto dolazim iz Velike Kladuše, nisam mogla često ići kući. Meni kao djetetu naravno nije bio lak taj početak, ali sam, iako mala, ulagala trud i pokazala svoju hrabrost. Da se što prije naviknem na novu promjenu u svom životu, pomagali su prijatelji i profesori koje sam upoznala. Zaista moje prilagođavanje novoj sredini nije trajalo dugo jer sam imala ljude s kojima sam se odmah uklopila i našla neku zajedničku stranu.

Ovu školu osjećam kao drugi dom, jer su tu ljudi koji su vjerovali u mene i od početka mi davali nadu da mogu uspjeti. Prvi i najveći izazov prilikom dolaska u školu je bio opismenjavanje. I pored moje želje i upornosti mene i profesora, to nije išlo zbog objektivnih okolnosti. Imam problem s motorikom ruku i vježbanje nije moglo puno pomoći. Nastavnici su pokušali da me opismene na crnom tisku, a zatim na Brajevom pismu, ali to nije išlo zbog ograničenih pokreta šake. Bila sam jako nesretna zbog toga, jer sam bila toliko uporna i imala veliku želju da učim i radim kao moji drugari.

Onda su nastavnici došli na ideju da pokušam koristiti računar. U tome sam uspjela. Mogu sasvim dobro pisati na računaru i čitati uvećana slova. Također, mogu koristiti mobitel, tablet i druge tehnologije. Ove tehnologije su mi najveće pomagalo u nastavi. Tako mogu da pišem, radim zadaću, čitam knjige, gledam filmove i slušam muziku u slobodno vrijeme.

Uz pravu podršku pravih ljudi možete sve.

Jedna od najpozitivnijih stvari je naravno to što nas naša škola pored nastavnih sadržaja, uči svakodnevnim vještinama, tako da možemo samostalno brinuti o sebi.

Sviđa mi se također što sa školom posjećujemo pozorište, muzeje i galerije jer stvarno možemo puno toga naučiti.

Danas sam učenica III razreda srednje škole, smjer poslovni tajnik.
Trenutno učim tri jezika engleski, njemački, i od skoro francuski.
Volim puno čitati knjige i planiram upisati pravni fakultet.

GITARA

Učenica sam III razreda srednje škole Centra za slijepu i slabovidnu djecu i omladinu, smjer fizioterapeutske tehničar. Slijepa sam od rođenja i upravo zbog toga imam svoj svijet u kojem funkcionišem.

Kažu da svaki čovjek pokazuje neke svoje interese još od malih nogu, pa tako je bilo i samnom. Imala sam ih mnogo, ali glavni je bio muzika. Od svoje druge godine sam, misleći da niko neće primijetiti, od mame uzimala šerpe i kašike i tako stvarala neku svoju melodiju. Naravno, moja porodica je mislila da će muzika biti nešto kratkotrajno za mene, ali bilo je obrnuto. U mojoj šestoj godini sam dobila svoju prvu gitaru. To je bila ljubav na prvi ton. Naravno, na početku to moje sviranje nije imalo nekog velikog smisla, sve dok nisam krenula u školu.

Kada sam došla u Centar za slijepu i slabovidnu djecu i omladinu, još u prvom razredu sam čula da postoje časovi za učenje sviranja raznih instrumenata. Moj prvi instrument koji sam učila svirati nije bila gitara, nego harmonika, ali meni je i to odgovaralo, obzirom da je muzika bila moj veliki svijet. U četvrtom razredu sam počela dobijati i časove gitare. Učenje je bilo vrlo zahtjevno, ali meni to nije predstavljalo problem. Odlično poznajem Brajevu muzičku notaciju, koja slijepim osobama omogućuje ozbiljno, pa čak i profesionalno bavljenje muzikom.

Brojni sati rada su se na kraju i isplatili. Danas sam vrlo uspješna gitaristkinja, sa školskim orkestrom osvajam brojne nagrade, ali glavna nagrada za mene je da sam odlično prihvaćena od strane društva. Česte su prilike kada upravo ta moja gitara spaja mnogo ljudi na istom mjestu. Zajedno pjevamo brojne neprolazne hitove, kako naše domaće, tako i strane i takvi trenuci su posebni za mene. Upravo zbog gitare sam stvorila brojna prijateljstva i dala priliku drugim ljudima da bolje shvate šta sve slijepe osobe zapravo mogu da rade. Svaki dan je novi izazov za mene, kako u svakodnevnom životu, tako i na polju muzike, ali se svakom od njih radujem, jer me čine jačom.

MOJ USPJEH

O uspjesima osoba s invaliditetom se danas veoma malo priča, prostora za ovu temu skoro pa nema.

Jedan od mojih najvećih uspjeha je gluma i prevazilaženje problema i poteškoća u tome.

Uspjela sam se izboriti sa svim nedostacima i krenuti putem koji mi se nudi. Gluma je došla sasvim slučajno i neplanirano.

Mislila sam da nikada neću moći da glumim s obzirom na svoje nedostatke. Možda kamera i svijet to ne žele da vide. Čovjek mora biti suočen sa svojim nedostacima, mora ići naprijed i ne dozvoliti drugima da ga pokolebaju.

U drugom polugodištu VIII razreda osnovne škole, zahvaljujući profesorima koji su prepoznali moj talenat, dobila sam priliku da glumim u inkluzivnoj predstavi „Svirala“ u Pozorištu mladih. Bilo je puno kandidata, od kojih su samo neki prošli. Ja sam bila jedna od njih. Glumu smo vježbali sa poznatom glumicom Alenom Džebo, najprije u školi, a zatim u pozorištu. Tokom ljetnog raspusta odvajala sam vrijeme i iz Zenice dolazila u Sarajevo, dok su moji drugari odmarali kod kuće. Dok sam bila na raspustu, učila sam tekst koji sam dobila.

Bio je to veliki izazov, učenje teksta napamet, pamćenje svakog koraka ili pokreta. Veoma izazovno ali na kraju uspješno.

Ponekad mi je dolazilo da odustanem i da neko drugi dobije ulogu umjesto mene ali mi podsvijest nije dozvoljavala, kao da sam morala da budem u tome kako bi moja budućnost bila drugačija i bolja.

I zaista, isplatilo se. Nakon šest mjeseci pripreme, došao je dan premijere predstave u Pozorištu mladih. Pozorište je bilo prepuno, tražila se karta više. Svojim dolaskom na premijeru, moja škola mi je dala ogromnu podršku. Uz mnogo truda i rada uspjeli smo nastupati više puta i osvojiti nagradu za najbolju predstavu godine. Dobili smo

priliku da nastupamo u inostranstvu, ali nas je Korona virus spriječio u tome.

Bila sam neizmjerljivo zahvalna sebi jer nisam odustala a i drugima jer su mi bili vjetar u leđa.

Možda je u očima drugih ta predstava bila mala stvar, prolazna, ali je meni bila posebna i ostala urezana u moje srce jer mi je pomogla da se suočim sa svojim invaliditetom, sa ljudima i sa svim problemima.

Naučila me je i ono glavno, najvažnije, a to je da ne odustajem jer nikad ne znam šta me sutra čeka.

Upornost se isplati.

BRAJEVO PISMO

Od rođenja sam slabovidna. Kao mala nisam ni bila svjesna svog problema s vidom, jer sam mogla raditi sve što i ostala djeca, igrati se, čitati i pisati, samo je materijal bio prilagođen mom stanju vida. Od drugog razreda osnovne škole sam učenica Centra za slijepu i slabovidnu djecu i omladinu. Sada sam učenica III razreda srednje škole, smjer fizioterapeutski tehničar.

Moja priča počinje davne 2015. godine u 4. razredu osnovne škole. Svakih 6 mjeseci sam išla na redovne očne preglede. Sve je bilo normalno do dodatnih pretraga kada su očni doktori ustanovili da imam problem sa očnim živcima i da svoj vid treba puno pažljivije da koristim i da ga „čuvam“. Kada sam se vraćala, medicinska sestra, sa kojom sam uvijek išla na očne preglede, mi je rekla da ću zbog očuvanja vida morati da pređem na Brajevo pismo. To je meni u tom trenutku, zvučalo strašno i nepojmljivo. Kao i svako dijete bojala sam se novog i nepoznatog. Sljedećeg dana sa svojom učiteljicom sam otišla do štamparije kako bi zadužila mašinu za pisanje i kako bi mogla početi sa učenjem. Jako veliku podršku sam imala od svojih prijatelja, a naročito Adne koja mi je, kao izvrsni poznavalac Brajevog pisma, dosta toga pokazala. Brajevo pismo sam savladala za nepunih 6 mjeseci. Bila sam jako zahvalna svima koji su imali strpljenja i koji su mi pomogli da što prije naučim Brajevo. Sada ga koristim često kroz nastavu kao i učenje i mnogo mi olakšava kako pisanje tako i čitanje i učenje materijala. Za učenje ne moram koristiti vid nego samo ruke i mnogo se manje umaram i mnogo brže završavam svoje obaveze.

Brajevo pismo mi je mnogo pomoglo u ostvarivanju mojih ciljeva. Nakon učenja samog Brajevog pisma, spontano sam počela sa sviranjem gitare. Gitara mi je pružila nove prilike, novo upoznavanje sa kulturama i novim prijateljima. Brajevo pismo mi daje sigurnost i mogućnost daljeg školovanja i napredovanja. Brajevo pismo mi je najveća pomoć za dalje školovanje i ostvarenje ciljeva za fakultet i sve što dolazi nakon toga.

Jasmina Višnjić

UTISCI SA DRUŽENJA POVODOM MEĐUNARODNOG DANA OSOBA S CEREBRALNOM PARALIZOM

Svaki dan se družim sa mojim prijateljima s cerebralnom paralizom u Centru za slijepu i slabovidnu djecu i omladinu, pa sam se jako obradovala kad su nas socijalna radnica i pedagogica obavijestile da smo pozvani na obilježavanje Međunarodnog dana osoba s cerebralnom paralizom i da 6. oktobra idemo u posjetu galeriji i muzeju i na druženje na Baščaršiji. Odabrale su 5 djevojčica iz srednje škole. Pedagogica i socijalna radnica su nas upoznale kako žive osobe s cerebralnom paralizom. Radovala sam se što ćemo imati priliku da se družimo s njima.

Mjesto susreta sa ostalim učesnicima je bilo ispred Umjetničke galerije Bosne i Hercegovine. Tu smo se najprije upoznali sa učenicima iz Centra za rehabilitaciju sluha i govora, a zatim i sa osobama sa cerebralnom paralizom. Kad smo ušli u Umjetničku galeriju, saznali smo da je postavljena izložba slika umjetnika iz Bihaća, koji je slikao izbjeglice. Pitala sam se kako će moje prijateljice koje ne vide saznati šta je na slikama. Nije bilo razloga za zabrinutost. Naša profesorica je odmah počela da objašnjava šta se može vidjeti na slikama, a kad smo se svi okupili, pozdravila nas je kustosica, koja je na vrlo pristupačan način i slikovito opisala izložbenu postavku. Rado je odgovarala na sva naša pitanja. Nakon toga smo imali vremena za razgledanje i slikanje.

Zatim smo prošetali do Muzeja grada Sarajeva 1878-1918. Ljubazni kustos nas je pozdravio i predstavio nam izložbu iz austrougarskog perioda. Opisao je svaku sliku i dokument, što je za učenike naše škole bilo od velike pomoći. Osvježili smo svoja znanja iz historije i saznali dosta pojedinosti o atentatu na prestolonasljednika Franca Ferdinanda i njegovu suprugu Sofiju. Na odlasku nas je ispratio kustos i pozvao da dođemo u posjetu sa učenicima naše škole.

Nakon muzeja smo šetali Baščaršijom. Primijetili smo puno ljudi na njenim ulicama i osjetili primamljive mirise naših tradicionalnih jela. Svratili smo u ćevabdžinicu „Željko“ na ćevape. Sjedili smo svi zajedno, uživali u ukusnim ćevapima i ugodno razgovarali. Nakon toga smo otišli u Kolobaru na kafu i sok. Osjećala sam se kao da sam u oazi u srcu Baščaršije. Bilo nam je tako ugodno da smo zaboravili na vrijeme i među zadnjima krenuli nazad u školu.

Drago mi je što sam imala priliku da budem dio ove manifestacije. Upoznala sam osobe sa različitim poteškoćama, ali s velikom željom za aktivnim učešćem u kulturnim i zabavnim događajima. To je bio poseban dan, koji nas je sve obogatilo za značajna iskustva i kojeg ćemo se rado sjećati.

RECENZIJE

Prof. dr Edina Šarić

Iako postoje već duže vrijeme naučni dokazi o vrijednosti autobiografskih priča osoba s invaliditetom i davanju osobama glas i identitet izvan oznaka edukacijsko-rehabilitacijskih usluga, one se na našim prostorima ne koriste naširoko u liječenju, edukaciji i rehabilitaciji. S toga, ova knjiga otvara jedno novo poglavlje aktualizacije životnih priča u individualizaciji edukacijsko-rehabilitacijskog procesa na našim prostorima.

Teme kojima se bavi ova zbirka uključuju porodicu, školu, obrazovanje, posao, vježbe, pripadnost, optimizam, talente, vještine, uspjehe, te suočavanje sa višestrukim oštećenjima.

Počevši od svojih najranijih sjećanja iz djetinjstva, autori provlače i svoje životne priče kroz odraslu dob, govoreći o izazovima i sistemima podrške u svakodnevnom životu. Ono što ovu zbirku čini dirljivom i univerzalnom je što sve i jedan autor u aktualnom trenutku na invaliditet gleda bez samosažaljenja i sentimentalnosti. Životne priče koje su napisali varljivo su jednostavne, te uvlače čitatelja na promišljanje u više razina. Autori rasvjetljavaju materijalnu i duhovnu svakodnevnu stvarnost njih i njihovih porodica, a ne ono što mi istraživači mislimo da je važno osobama s invaliditetom. Knjiga jasno osvjetljava i identitet prije svega osoba koje imaju cerebralnu paralizu u našoj zemlji. Način na koji oni prihvaćuju sebe, svoje tijelo u ovoj kulturi, posebno u vrijeme kada uče i spoznaju šta znači biti odrasla osoba. Vidljivo je da svi autori priča prolaze vijugav životni put, od rođenja, tinejdžerskog doba do radno aktivnog doba. Njihovo putovanje imalo je svoje uspone i padove, svoje teške trenutke i svoje pobjede. Međutim, kroz sve životne staze i preokrete razvili su i zadržali duboko prijateljstvo i osjećaj pripadnosti naročito unutar Udruženja osoba s cerebralnom paralizom čiji su članovi.

Knjiga je inspiracija za sve druge i rasvjetljava kako životne priče pomažu da bolje razumijemo živote i istoriju ljudi. Autori priča žive u različitim kantonima Bosne i Hercegovine, te su i njihove priče sistematizirane u odnosu iz kojeg su kantona, odnosno Udruženja i srednje škole koju trenutno pohađaju.

Sva poglavlja i priče u knjizi ispisani su temeljnim terenskim istraživanjima urednice prof.dr Emire Švrake, s toga su glasovi samih autora primarni u svakom poglavlju. Autobiografske priče u knjizi traže od čitatelja da razmišljaju o osobama s invaliditetom kao o članovima zajednice sa vlastitom istorijom, kulturom, snagom i pokretima. Knjiga nudi različite perspektive koje govore prošlim, sadašnjim i budućim generacijama i poziva znanstvenike, stručnjake i studente koji se bave pitanjima liječenja, edukacije i rehabilitacije da ozbiljno shvate svakodnevne izazove osoba s invaliditetom. Preporučuje se kao tekst za kolegije iz edukacije, rehabilitacije, psihologije, sociologije i svih srodnih disciplina koji se bave ovim pitanjima.

Tuzla, 11.06.2023.

Prof.dr. Edina Šarić

REVIEW OF THE MANUSCRIPT “RUNNING WITH THE WIND”

EDITOR EMIRA ŠVRAKA

Although there has been scientific evidence for a long time about the value of autobiographical stories of people with difficulties and giving people a voice and identity beyond the labels of educational and rehabilitation services, they are not widely used in treatment, education and rehabilitation in our region. With that, this book opens a new chapter of the actualization of life stories in the individualization of the educational-rehabilitation process in our region.

Topics covered in this collection include family, school, education, work, exercise, belonging, optimism, talents, skills, success, and coping with multiple difficulties.

Starting with their earliest childhood memories, the authors weave their life stories through adulthood, talking about challenges and support systems in everyday life. What makes this collection touching and universal is that each and every author looks at disability at the current moment without self-pity and sentimentality. The life stories they wrote are deceptively simple, and draw the reader into reflection on multiple levels. The authors illuminate the material and spiritual everyday reality of them and their families, not what we researchers think is important to people with difficulties. The book also clearly illuminates the identity of people with cerebral palsy in our country. The way they accept themselves, their body in this culture, especially at the time when they learn and realize what it means to be an adult. It is evident that all the authors of the stories go through a winding life path, from birth, teenage years to working age. Their journey had its ups and downs, its difficult moments and its triumphs. However, through all life's paths and upheavals, they developed and maintained a deep friendship and sense of belonging, especially within the Associations of Persons with Cerebral Palsy, of which they are members.

The book is an inspiration for all others and illuminates how life stories help us better understand people's lives and history. The authors of the stories live in different cantons of Bosnia and Herzegovina, and their stories are systematized according to the canton they are from, that is, the Association and the high school they are currently attending.

All the chapters and stories in the book were written based on thorough field research by the editor Prof. Emira Švraka MD, therefore the voices of the authors themselves are primary in each chapter. The autobiographical stories in the book ask readers to think about people with difficulties as members of a community with their own history, culture, strength, and movement. The book offers different perspectives that speak to past, present and future generations and invites scientists, experts and students dealing with issues of treatment, education and rehabilitation to take seriously the everyday challenges of people with difficulties. It is recommended as a text for courses in education, rehabilitation, psychology, sociology and all related disciplines dealing with these issues.

Tuzla, June 11, 2023.

Prof. Edina Saric, MD, PhD.

Slavko Klisura, novinar

PRIČE O HRABROSTI I DOBROTI PISANE DUŠOM

Listam stranice publikacije koja je mnogo više od toga. Činim to sa poštovanjem. Zasluženim. Svaka priča, svaka stranica ove knjige, vraća mi sjećanje na sate koje sam proveo sa autoricama i autorima ispričati. I u meni ponovo i ponovo trepere njihovi pozdravi, iskreni, topli, ljudski, titraju rečenice koje se smještaju u njihove priče, zasuze oči njihovim suzama kojima su u tim satima druženja govorila njihova srca.

Da, imao sam tu privilegiju i sreću da vodim „Male radionice novinarstva“ koje je u posebnom projektu organizovao Savez udruženja osoba s cerebralnom paralizom Federacije BiH. Razgovarao sam sa članicama i članovima brojnih udruženja obuhvaćenim projektom, njihovima roditeljima i aktivistima, pomažućim članovima organizacija. Zajednički smo „prošli“ kroz osnove novinarstva i vještine pisanja vijesti, informacija, izvještaja, pričali smo o reportažama, ali i o novinarskim formama koje su bliže književnosti. Učesnici radionica pokazali su veliko interesovanje za sve o čemu smo razgovarali, a ja se nadam da sam pomogao da nastanu priče koje će vas sasvim sigurno ostaviti bez daha, oduševiti iskrenošću i u vama izazvati emocije kojima osvajaju.

Pričama – ispričavima trideset sedam autorica i autora izgradili su jedinstvenu knjigu u kojoj su njihove tuge, radosti, snovi, želje, ideje i posebno poruke koje imaju bezgranične vrijednosti i trajanje. Njihova iskustva iz vremena koje je proteklo i u kome je, priče to pokazuju, bilo mnogo razloga i povoda i za suze i za radosti, želje i snove su i naša, a tako se rijetko i teško odlučujemo da o njima razgovaramo. A tek da o njima pišemo.

Članice i članovi udruženja i njihovi roditelji sa otvaranjem srca za druge, sa ispričavima, sa iskrenošću – nemaju problema. Zato je svaka priča u ovoj knjizi priča i o jednom životu koji u svom njegovom bogatstvu i jedinstvenosti, traje, ne tu pored nas, nego dijeli svaki dan sa nama. Ponekad to zaboravljamo, ponekad shvatamo

olako. A zašto ne bismo priznali, dešava se i to da životne sudbine osoba s teškoćama, posmatramo kao priče o osobama koje su tamo negdje, u svom svijetu, drugačije. Da, i ove priče koje se poput niske bisera razvijaju ispred nas, ilustruju s koliko se predrasuda i stereotipa, te osobe suočavaju... Zato su one, uz svu njihovu iskrenost i snagu i glasan uzvik neslaganja da pozicijom koju osobe s teškoćama imaju u društvu i poziv da se mi mijenjamo i prihvatamo ih kao ravnopravne, jednake nam. Nerijetko i snažnije i hrabrije od nas. I svaka je priča jedna njihova tiha ali ljudski emotivna radost. Koliko je samo u tome vrijednosti koja me snažila tokom našeg druženja.

Tu hrabrost i snagu i životnu radost uprkos svemu osjetio sam u svakoj rečenici koju su tokom radionica kazali motivatori Amela Hošić i Nadir Hajro. Potpuno smo se razumijevali, a da ništa i ne kažemo.

I naravno, još ću jednom ispisati, u ovim pričama kojima sam svjedočio i u njihovom nastajanju kada smo razgovarali o temama o kojima su učesnici radionica pisali, i o naslovima koji su, sami za sebe, kao i cijela knjiga, velike poruke koje zaslužuju da budu citirane i korištene u svim motivirajućim radionicama, u udžbenicima, na časovima u školama, na predavanjima na fakultetima, u bibliotekama. Ovo je knjiga o hrabrosti i dobroti nastala u dušama, pisana srcima. Molim vas da je na taj način i čitate.

Goražde, 05.06.2023.

Slavko Klisura

Reviewer, Slavko Klisura, journalist

**STORIES OF COURAGE AND KINDNESS WRITTEN WITH
SOUL**

I am browsing the pages of a publication that is much more than that. I do it with respect, deserved. Every story, every page of this book, brings back my memory of the hours I spent with the authors of confessions. Their greetings flicker in me again and again, sincere, warm, human, fluttering sentences that are placed in their stories, tear up my eyes with their tears, which were spoken by their hearts in those hours of companionship.

Yes, I had the privilege and luck of leading the “Small Journalism Workshops” organized in a special project by the Cerebral Palsy Associations of Federation of Bosnia and Herzegovina. I spoke with members of numerous associations included in the project, their parents and activists, helping members of the organizations. Together, we “went through” the basics of journalism and the skills of writing news, information, reports, we talked about reportage, but also about journalistic forms that are closer to literature. The participants of the workshops showed a great interest in everything we discussed, and I hope that I have helped create stories that will certainly take your breath away, delight you with their sincerity, and evoke in us emotions that win you over.

Through the stories and confessions of thirty-seven authors, they have built a unique book that contains their sorrows, joys, dreams, wishes, ideas, and especially messages that have boundless value and duration. Their experiences from the past and in which, as the stories show, there were many reasons and occasions for both, tears and joy, wishes and dreams are ours, and so we rarely and with difficulty decide to talk about them. And specially to write about them.

Members of the association and their parents with opening their hearts to others, with confessions, with sincerity - they have no problems. That's why every story in this book is also a story about a life that, in all its richness and uniqueness, lasts, not right next to us, but shares

every day with us. Sometimes we forget it, sometimes we take it for granted. And why shouldn't we admit, it also happens that we view the life destinies of people with difficulties as stories about people who are different somewhere, in their own world. Yes, and these stories that are unfolding in front of us like pearls, illustrate how many prejudices and stereotypes these people face... That is why they, with all their sincerity and strength and a loud cry of disagreement, that the position that people with difficulties have in society and a call for us to change and accept them as equals, equal to us. Often stronger and braver than us. And every story is one of their silent but humanly emotional joy. How much value is there in that, which tried me during our socializing.

Despite everything, I felt that courage and strength and joy of life in every sentence spoken by the motivators Amela Hošić and Nadir Hajro during the workshops. We understood each other completely without saying anything.

And of course, I will write once again, in these stories that I witnessed and, in their creation, when we discussed the topics that the participants of the workshops wrote about, and about the titles that, in themselves, like the whole book, are great messages that deserve to be quoted and used in all motivational workshops, in textbooks, in school classes, in lectures at faculties, in libraries. This is a book about courage and kindness born in souls, written by hearts. Please read it that way.

SADRŽAJ SLJEDEĆEG IZDANJA

AKADEMSKA ZAJEDNICA

1. **Nadir Hajro**, MA

Trčati s vjetrom.

Turbulentni život

2. **Amela Hošić**, MA

Sve će biti uredu

Rođena pod sretnom zvijezdom

Ne brini mama, ja sam tu!

3. **Vedran Delić**, ekonomista komercijalista, knjigovođa
operater

Ljubav i bol su moji saputnici

UMJETNICI

4. **Erna Grabovica**, članica Ansambla narodnih igara

Život ide dalje

5. **Ajla Alimanović**, plesačica

Moj ples života

6. **Magdalena Vasilj**, slikarica

Novo prijateljstvo

7. **Adna Oraščanin**, gitaristkinja, članica školskog orkestra

Gitara

8. **Aida Dizdarević**, glumica u prestavi „Svirala“ Pozorišta
mladih

Moj uspjeh

SPORTISTI I FANOVI SPORTSKIH KLUBOVA

1. **Nadir Hajro** (redni broj u akademskoj zajednici)

Bodybuilding kao način života

9. **Almedina Kevilj**, krojačica, voditeljica, sportista

Moj životni izazov

10. **Asmira Mešanović**, trgovac, sportista

Moj život, moja pjesma

11. **Imran Ganić**, službeni član fan kluba „Željezničar“

Željo se voli

MAJSTORI I TEHNIČARI

12. **Harun Plavčić**, reklamni grafičar

Porodica, vježbe i školski drugovi

13. **Melisa Husejnović**, krojačica

Moj izazov je ljubav

14. **Vedad Mešinović**, frizer

Moja učiteljica

15. **Safet Arnaut**, pekar / kuhar

Moj život je moja priča

9. **Almedina Kevilj**, krojačica, voditeljica, sportista

Moj životni izazov (redni broj u sportu)

10. **Asmira Mešanović**, trgovac, sportista (redni broj u sportu)

Moj život, moja pjesma

16. **Sara Lulić**, kuharica

Recept za sreću

17. **Šaban Mehmedović**, autolimar

Važna je porodica

18. **Nedim Mlinarević**, autolimar

Trud

19. **Amra Hušidić**, poslovni tajnik

Moja priča

20. **Selma Ždralić**, fizioterapeutski tehničar

Brajevo pismo

21. **Tarik Hadžirović**, fizioterapeutski tehničar

Vidjeti pa ne vidjeti

22. **Jasmina Višnjić**, učenica III razreda srednje škole

Utisci sa druženja povodom Međunarodnog dana osoba s cerebralnom paralizom

UČENICI OSNOVNE I SREDNJE ŠKOLE I STUDENTI

23. **Lamija Šeper**, učenica Osnovne škole

Kad te drugi ne razumiju, a ti njih ne čuješ

5. **Ajla Alimanović**, učenica Srenje škole Centra za rehabilitaciju sluha i govora Sarajevo (U dijelu: Umjetnici)

Moj ples života

16. Sara Lulić, učenica Srenje škole Centra za rehabilitaciju sluha i govora Sarajevo (U dijelu: majstori i tehničari)

Recept za sreću

6. Magdalena Vasilj, učenica Srenje škole Centra za rehabilitaciju sluha i govora Sarajevo (U dijelu: Umjetnici)

Novo prijateljstvo

17. Šaban Mehmedović, učenik Srenje škole Centra za rehabilitaciju sluha i govora Sarajevo (U dijelu: majstori i tehničari)

Važna je porodica

18. Nedim Mlinarević, učenik Srenje škole Centra za rehabilitaciju sluha i govora Sarajevo (U dijelu: majstori i tehničari)

Trud

19. Amra Hušidić, učenica III razreda srednje škole Centra za slabovidnu i slijepu djecu i omladinu (U dijelu: majstori i tehničari)

Moja priča

7. Adna Oraščanin, učenica srednje škole Centra za slabovidnu i slijepu djecu i omladinu Sarajevo (U dijelu: Umjetnici)

Gitara

8. Aida Dizdarević, učenica srednje škole Centra za slabovidnu i slijepu djecu i omladinu (U dijelu: Umjetnici)

Moj uspjeh

20. Selma Ždralić, učenica III razreda srednje škole Centra za slabovidnu i slijepu djecu i omladinu (U dijelu: majstori i tehničari)

Brajevo pismo

21. Tarik Hadžirović, učenik srednje škole Centra za slabovidnu i slijepu djecu i omladinu (U dijelu: majstori i tehničari)

Vidjeti pa ne vidjeti

22. Jasmina Višnjić, učenica III razreda srednje škole Centra za slabovidnu i slijepu djecu i omladinu (U dijelu: majstori i tehničari)

Utisci sa druženja povodom Međunarodnog dana osoba s cerebralnom paralizom

24. Haris Mušović, student Pravnog fakulteta Univerziteta u Sarajevu

Moja podrška: porodica, fakultet, sport i muzika

POLITIČARI

25. **Adis Kahrmanović**, ekonomski tehničar, zastupnik u Opštinskom vijeću Sapna

Moja priča

PREDSJEDNICI I ČLANOVI UDRUŽENJA

26. **Mirsada Čulov**, predsjednica Udruženja oboljelih od cerebralne paralize i distrofije BPK Goražde

Visoko podignutog čela

27. **Hamdija Gabela**, član Udruženja

Respekt do poda

28. **Hazim Junuzović**, predsjednik Udruženja osoba s cerebralnom paralizom i drugim onesposobljenjima Sapna

Jači od života

29. **Jasmin Omerović**, član udruženja

Život želi da pobjedi

4. **Erna Grabovica**, asistent u Udruženju (U dijelu: Umjetnici)

Život ide dalje

ČLANOVI RADIONICA

30. **Medina Ferhatović**, članica radionice „Životna pomoć“ udruženja iz Goražda

Slijedim svoje principe

31. **Armin Zec**, član radionice „Životna pomoć“ udruženja iz Goražda

Centar mog svijeta

32. **Haris Hećimović**, član Udruženja DLAN

Ja i moja sudbina

33. **Abdurrahman Dedić**, član Udruženja DLAN

Ljubav mi je vodilja

ČLANOVI DNEVNOG CENTRA

34. **Armin Nuhić**, član Dnevnog centra Prve Osnovne škole
Konjic

Borba za našu djecu

35. **Berina Demirović**, članica Dnevnog centra Prve Osnovne
škole Konjic

Lijep sunčan dan

36. **Viktorija Šilić**, članica Dnevnog centra Prve Osnovne škole
Konjic

Volim putovanja...

37. **Irhad Poturović**, član Dnevnog centra Prve Osnovne škole
Konjic

Naš stručnjak

Savez udruženja osoba s
cerebralnom paralizom
Federacije Bosne i Hercegovine

Cerebral Palsy Associations of Federation of Bosnia and Herzegovina

Savez udruženja osoba s cerebralnom paralizom Federacije Bosne i Hercegovine

TRČATI S VJETROM

PROJEKAT: Porodica, način života i želje djece/osoba s cerebralnom paralizom i drugim teškoćama

Savez udruženja osoba s cerebralnom paralizom FBiH (Savez) osnovan je na Osnivačkoj skupštini održanoj 17. 10. 2011. godine, u Sarajevu. Donesena je Odluka da datum osnivanja Saveza, **17. oktobar, bude Dan osoba s cerebralnom paralizom u FBiH.**

Savez udruženja osoba s cerebralnom paralizom FBiH je članica Vijeća organizacija osoba s invaliditetom Federacije BiH (VOOSI), od 29. 06. 2012. godine.

Savez je 19.09.2018. godine, od UNICEF-a dobio priznanje **ŠAMPION INKLUZIJE**, u sklopu kampanje „Sretno djetinjstvo“ za izuzetan doprinos socijalnoj inkluziji djece s razvojnim teškoćama u Bosni i Hercegovini.

Članice Saveza udruženja osoba s cerebralnom paralizom Federacije Bosne i Hercegovine:

1. Udruženje osoba sa cerebralnom paralizom Kantona Sarajevo,
2. Udruženje oboljelih od cerebralne paralize i distrofije BPK Goražde,
3. Udruženje roditelja osoba sa cerebralnom paralizom i drugim onesposobljenjima „Dlan“ Zenica,

4. Udruženje osoba s cerebralnom paralizom i drugim onesposobljenjima Sapna i

5. Udruženje roditelja djece i omladine s cerebralnom paralizom i ostalim teškoćama u razvoju „i“ Konjic.

Glavni cilj projekta ***Porodica i način života djece/osoba s cerebralnom paralizom i drugim teškoćama:*** afirmisati kreativne sposobnosti djece/osoba s cerebralnom paralizom i drugim teškoćama, upoznati se s njihovim individualnim i porodičnim željama i načinom života.

„Trčati s vjetrom“ je dvanaesta publikacija u izdanju Saveza. Prethodnih 11 publikacija: 3 monografije, 2 priručnika, 2 inkluzivne slikovnice, 2 autobiografske knjige, 2 edukativno-informativne brošure. Literatura o inkluziji djece/osoba s onesposobljenjem je deficitarna, posebno na jezicima naroda BiH. Knjige Saveza koriste studenti i nastavnici na Fakultetima BiH i regije, nastavnici u vrtićima, osnovnim i srednjim školama i članovi porodica djece/osoba s onesposobljenjem.

Projekat je finansijski podržao **GRAD SARAJEVO.**

Cerebral Palsy Associations of Federation of Bosnia and Herzegovina

RUNNING WITH THE WIND

PROJECT

Family, lifestyle and wishes of children/persons with cerebral palsy and other difficulties

The Cerebral Palsy Associations of Federation of Bosnia and Herzegovina (FBiH) was founded at the Founding Assembly held on October 17, 2011, in Sarajevo. A decision was made that the date of the foundation of the Association, **October 17, be the Day of Persons with Cerebral Palsy in FBiH.**

The Cerebral Palsy Associations of Federation of FBiH is a member of the Council of Organizations of Persons with Difficulties of the FBiH (VOOSI), since June 29, 2012.

Association received on September 19, 2018 as the **CHAMPION OF INCLUSION** an award from UNICEF, as part of the “Happy Childhood” campaign, for its exceptional contribution to the social inclusion of children with developmental difficulties in Bosnia and Herzegovina.

Members of the Cerebral Palsy Associations of Federation of FBiH:

1. Association of Persons with Cerebral Palsy of Sarajevo Canton,
2. Association of Cerebral Palsy and Dystrophy Patients, Bosnian-Podrinje Canton Goražde,
3. Association of Parents of Persons with Cerebral Palsy and Other Difficulties “Dlan” (“Palm”) Zenica
4. Association of Persons with Cerebral Palsy and Other Difficulties Sapna, and
5. Association of Parents of Children and Youth with Cerebral Palsy and Other Difficulties in Development “I” Konjic.

The main goal of the *Family and lifestyle of children/persons with cerebral palsy and other difficulties* project is: to affirm the creative abilities of children/persons with cerebral palsy and other difficulties, to get to know their individual and family wishes and lifestyle.

“Running with the Wind” is the twelfth publication published by the Association. Previous 11 publications are: 3 monographs, 2 manuals, 2 inclusive picture books, 2 autobiographical books, and 2 educational and informative brochures. Literature on the inclusion of children/persons with difficulties is deficient, especially in the languages of the people of BiH. The books of the Association are used by students and teachers at the Faculties of BiH and the region, teachers in kindergartens, primary and secondary schools and family members of children/persons with difficulties.

The project was financially supported by the **CITY OF SARAJEVO**.

Projekti Saveza udruženja osoba s cerebralnom paralizom FBiH, u posljednjih 5 godina

- 1. Izrada poštanske marke povodom Dana osoba s cerebralnom paralizom FBiH**, BH pošta, od 01.03.2023.- 30.06.2023.
- 2. Likovno stvaralaštvo djece/ osoba s cerebralnom paralizom i drugim teškoćama i svjesnost zajednice**, BH Pošta, od 01.02.2023.- 31.05.2023.
- 3. Značaj sporta za djecu/osobe s cerebralnom paralizom i drugim teškoćama**, Opština Centar Sarajevo, od 01.10.2022. do 28.02.2023.
- 4. Posjeta djece/osoba s cerebralnom paralizom i drugim teškoćama Umjetničkoj galeriji BiH i Muzeju Grada Sarajeva**, GRAD SARAJEVO, od 01.09.2022.do 28.02.2023.
- 5. Značaj slobodnih aktivnosti djece/osoba s cerebralnom paralizom i drugim teškoćama**. Federalno ministarstvo rada i socijalne politike, od 01.10.2022. do 31.12.2022.
- 6. Otkup publikacija za biblioteke: 37 knjiga, izdanje Saveza u 2021, Fondacija za bibliotečku djelatnost, Od 01.11.2022. do 01.12.2022. - Švraka E. i saradnice. Interdisciplinarni tim za re/habilitaciju djece s cerebralnom paralizom - Kreativnost je važna kao pismenost. Savez udruženja osoba s cerebralnom paralizom Federacije Bosne i Hercegovine. Sarajevo, 2021. ISBN 978-9926-8010-7-6 COBISS.BH-ID 42518790**
- 7. Osnaživanje žena i djevojaka za uključivanje u organe upravljanja organizacija osoba s onesposobljenjem**, GRAD SARAJEVO, Od 01.09.2021. – 31-03.2022.
- 8. Vidljivi i aktivni u zajednici u doba pandemije Covid 19**. Federalno ministarstvo rada i socijalne politike, od 01.09.2021.do 31.12.2021.
- 9. Interdisciplinarni tim za re/habilitaciju djece s cerebralnom paralizom**, Federalno ministarstvo rada i socijalne politike Od 01.12. 2020. do 28.02.2021.

10. ***Oснаživanje porodica mladih osoba s cerebralnom paralizom i aktivnosti usmjerene ka vidljivosti i pristupačnosti u kulturi***, GRAD SARAJEVO, od 03.06.2020. do 20.04. 2021.
11. Uređivanje knjige ***Djeca s cerebralnom paralizom heroji našeg vremena***, autori: Selvedin Dedić, Edmira Dedić, Amela Talić, Savez udruženja osoba s cerebralnom paralizom FBiH, od 01.07. 2020. do 31.10. 2021.
12. ***Finansiranje/sufinansiranje programa održivosti zaposlenosti osoba sa invaliditetom zaposlenih u organizacijama osoba sa invaliditetom (LOT V)***, Fond za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom FBiH, Od 01.07.2020. do 31.12.2020.
13. ***Senzorna osjetljivost djece predškolskog doba, uloga porodice i art radionice***. Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke, od 01.11.2019. – 30.04.2020.
14. ***Pristupačnost za sve***,Federalno ministarstvo rada i socijalne politike, od 01.11.2019.-29.02.2020.
15. ***Posjeta osoba s razvojnim teškoćama Pozorištu mladih Sarajevo***, BH Pošta, od 01.06.2019. do 30.06.2019.
16. ***Komunikacija sa osobama oštećenog sluha - obaveza inkluzivnog društva*** (UN – Dijalog za budućnost), od 15.01.2019. – 15.08.2019.
17. ***Psihosocijalna podrška i oromuskularna i kreativna terapija***, Federalno ministarstvo rada i socijalne politike, od 01.12.2018. do 30.04.2019.

Knjige pročitane za Biblioteku za slijepa i slabovidna lica u BiH

1. Švraka E. i saradnici – *Inkluzivna praksa I dio, re/habilitacija u inkluziji*. Biblioteka za slijepa i slabovidna lica u Bosni i Hercegovini. Tekst čita prof. dr. Emira Švraka. **1 CD Daisy 11:09** ISBN 978-9926-359-79-6 Sarajevo, 2019.
2. Švraka E, Avdić D, Hasanbegović-Anić E. *Okupaciona terapija*. ISBN 978-9926-433-45-1 **1 CD Mp3 16:05** Tekst čita: prof. dr Emira Švraka. BIBLIOTEKA ZA SLIJEPA I SLABOVIDNA LICA U BOSNI I HERCEGOVINI. Sarajevo, 2017.
3. Švraka E, Šego I. *Kućna fizikalna terapija djece s poteškoćama u učenju*. ISBN 978-9958-38-959-7 **ZVUK – 1 CD Mp3** Tekst čita: Emira Švraka. BIBLIOTEKA ZA SLIJEPA I SLABOVIDNA LICA U BIH. Sarajevo, 2016.
4. Švraka E, Avdić D. i saradnici. *Naša vizija budućnosti. Inkluzija osoba s cerebralnom paralizom i inaktivitetna osteoporoza*. ISBN 978-9956-38-903-0 **ZVUK – 1 CD mp3 11:47 sati**. Tekst čita: Emira Švraka. BIBLIOTEKA ZA SLIJEPA I SLABOVIDNA LICA U BIH – juli 2015. Monografija

Izdavačka djelatnost Saveza udruženja osoba s cerebralnom paralizom FBiH

Priručnici

Švraka E, Salkić N, Vujinović M, Powlakić Hadžiefendić M, Ljevaković M, Veselinović V, Mušić Z, Ljevaković A. ***PRISTUPAČNOST ZA SVE: Komunikacija sa osobama oštećenog sluha, obaveza inkluzivnog društva.*** Savez udruženja osoba s cerebralnom paralizom FBiH. Biblioteka Socijalna inkluzija – 4. knjiga. Sarajevo, avgust 2019. ISBN 978-9926-8010-4-5 COBISS.BH-ID 27759366

Švraka E, Salkić N. ***Računa se sposobnost, a ne onesposobljenje – Sport i unapređenje kvaliteta života djece s cerebralnom paralizom i djece s oštećenjem sluha i govora i njihovih obitelji.*** Biblioteka „Socijalna inkluzija“ – 1. Knjiga. Urednica: Emira Švraka. Savez udruženja osoba s cerebralnom paralizom FBiH. Oktobar, 2016. ISBN 978-9926-8010-1-4 COBISS.BH-ID 23243526

Monografije

Švraka E. i saradnice. ***Interdisciplinarni tim za re/habilitaciju djece s cerebralnom paralizom - Kreativnost je važna kao pismenost.*** Savez udruženja osoba s cerebralnom paralizom Federacije Bosne i Hercegovine. Sarajevo, 2021. ISBN 978-9926-8010-7-6 COBISS.BH-ID 42518790

Švraka E. i saradnici. ***Inkluzivna praksa I dio – Re/habilitacija u inkluziji.*** Savez udruženja osoba s cerebralnom paralizom FBiH. Biblioteka Socijalna inkluzija; knj. 3. Sarajevo, 2018. ISBN 978-9926-8010-3-8 COBISS.BH-ID 24916230

Švraka E, Avdić D. i saradnici. ***Naša vizija budućnosti. Inkluzija osoba s cerebralnom paralizom i inaktivitetna osteoporoza.*** Urednica: Emira Švraka. Savez udruženja osoba s cerebralnom

paralizom FBiH. April **2015**. ISBN 978-9926-8010-0-7 COBISS.BH-ID 22032902

Inkluzivne slikovnice

Švraka E. *Ima jedna maca*. Savez udruženja osoba s cerebralnom paralizom FBiH. Sarajevo, 2020. ISBN 978-9926_8010-5-2 COBISS.BH-ID 39380486

Švraka E. *Ima jedna maca. Drugo izdanje* oslikano novim crtežima. Savez udruženja osoba s cerebralnom paralizom FBiH. Sarajevo, 2020. ISBN 978-9926-8010-6-9 COBISS.BH-ID 40319750

Uređivanje knjiga

Delić Š. *Super mama - 30 godina našeg života*. Biblioteka „Socijalna inkluzija“ – 2. Knjiga. Urednica: Emira Švraka. Savez udruženja osoba s cerebralnom paralizom FBiH. Sarajevo, januar, 2017. ISBN 978-9926-8010-2-1 COBISS.BH-ID 23624198

Dedić S, Dedić E, Talić A. *Djeca s cerebralnom paralizom heroji našeg vremena: Deset godina uspješnog rada udruženja „Dlan“ Zenica i Saveza udruženja osoba s cerebralnom paralizom FBiH*. Urednica: Emira Švraka. Savez udruženja osoba s cerebralnom paralizom FBiH. Sarajevo, 2021. ISBN 978-9926-8010-8-3 COBISS.BH-ID 45398534

Brošure

Sport pripada svima. Značaj sporta za djecu/osobe s cerebralnom paralizom i drugim teškoćama. Biblioteka „Socijalna inkluzija“ – 5. Knjiga. Urednica: Emira Švraka. Savez udruženja osoba s cerebralnom paralizom FBiH. Sarajevo, 2023.

Švraka E, Fejzić E, Salkić N, Fejzić I. *Pristupačno stanovanje i cerebralna paraliza. Informativno – edukativna brošura*. Izdavač: Savez udruženja osoba s cerebralnom paralizom FBiH. Sarajevo, februar 2020.

ISBN

COBISS.BH-ID